

Een buitenplaats binnen je woonplaats

Een onderzoek naar de waardering van omwonenden voor de
particulier bewoonde buitenplaatsen Prattenburg en Gunterstein

Tomas Brouwer
Lenard Hofland
Koen Pubanz
Arnoud Spruijt
30/06/2017
Universiteit Utrecht
Opdrachtgever: NKS
GEO2-3055

Universiteit Utrecht

Voorwoord

Voor u ligt het rapport van onderzoek naar de waardering omwonenden voor de particulier bewoonde buitenplaats Gunterstein in Breukelen en Prattenburg bij Veenendaal en Rhenen. Het was uitdagend onderzoek die een kant van erfgoed belicht waar nog weinig onderzoek naar gedaan is. Dit rapport biedt enkele verrassende inzichten en aanbevelingen.

We willen de Nederlandse Kastelenstichting en de Universiteit Utrecht bedanken voor het mogelijk maken van dit onderzoek. Speciale dank voor Fred Vogelzang namens de NKS. Hij heeft er onder meer voor gezorgd dat het onderzoek een kwalitatieve dimensie kreeg en daardoor meer ging leven.

Daarnaast willen wij onze begeleider Sara Mielliet bedanken voor haar feedback en de intensieve begeleiding tijdens het onderzoeksproces. Het was een proces van vallen en opstaan, maar we hebben er veel van kunnen leren.

Tomas Brouwer, Lenard Hofland, Koen Pubanz, Arnoud Spruijt

Samenvatting

In dit onderzoek is gepoogd antwoord te krijgen op de vraag door welke factoren de waardering van omwonenden voor particulier bewoonde buitenplaatsen beïnvloed wordt. Na de literatuurstudie is gekeken naar het effect van kennis die omwonenden hebben over de geschiedenis van de buitenplaats, de houding van omwonenden ten aanzien van publieke openstelling van de particuliere buitenplaats, de lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen in de omgeving en het aantal zichtmomenten per maand. Bovendien zijn ook de persoonskenmerken leeftijd, opleidingsniveau en woonduur meegenomen in de analyse van de waardering voor de particulier bewoonde buitenplaats.

De aanleiding voor het onderzoek is een opdracht van de Nederlandse Kastelenstichting aan studenten Sociale geografie en Planologie van de Universiteit Utrecht die de cursus 'Wetenschappelijk Leeronderzoek' volgen. De inhoud van de opdracht is om in kaart te brengen hoe de relatie is tussen bewoners van buitenplaatsen en de omwonenden. De opdracht is onderdeel van een groter onderzoek naar particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen. Relevant wordt het doordat het gaat over particuliere bewoning van erfgoed en de maatschappelijke reactie daarop. De wetenschap focust zich bij dergelijke vraagstukken vooral op identificatie en niet op waardering. Tevens is er weinig aandacht voor specifiek de omwonenden van erfgoed. Dit onderzoek focust echter juist wel op deze twee componenten: de waardering van omwonenden van particulier bewoond cultuurhistorisch erfgoed.

Het doel van het onderzoek is om de waardering van omwonenden voor particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen te inventariseren en aanbevelingen te kunnen doen voor de particuliere bewoners om de beeldvorming rond particuliere bewoning positief te beïnvloeden. Het doel wordt bereikt door kwantitatief onderzoek in de vorm van een enquête. Op verzoek van de opdrachtgever zijn er ook enkele open, kwalitatieve vragen toegevoegd en meegenomen in de analyse.

Uit de resultaten is gebleken dat het opleidingsniveau geen effect heeft op de mate van waardering voor de particulier bewoonde buitenplaats. De woonduur heeft wel effect, maar een kanttekening is dat de woonduur in een indirecte relatie staat tot de mate van waardering. In de eerste plaats beïnvloed woonduur factoren als de opgebouwde kennis over de buitenplaats en de omvang van het sociale netwerk, die op hun beurt de waardering beïnvloeden.

Verder kan geconcludeerd worden dat de houding ten aanzien van publieke openstelling van particuliere bewoning, de kennis over de geschiedenis, het aantal zichtmomenten en de later toegevoegde waardering van herkenningspunten allen een positief en significant effect hebben op de mate van waardering. De aanbevelingen zijn om in te zetten op publieke openstelling van het buitenhuis of het landgoed, kennisverspreiding van de geschiedenis van de buitenplaats onder omwonenden en het zicht op het buitenhuis te optimaliseren. Dit alles om de waardering onder omwonenden voor de particulier bewoonde buitenplaats te verbeteren.

Enkele tekortkomingen van het onderzoek zijn dat de verscheidenheid aan kastelen onvoldoende onderbouwd en relevant is om verantwoord te toetsen. Ook dient de waardering onder omwonenden idealiter kwalitatief gemeten worden. Ten slotte zijn ook de bewoners van de buitenplaatsen niet meegenomen als onderzoeksrespondenten. Een extra kwalitatief onderzoek onder omwonenden en bewoners is nodig om meer solide uitspraken te doen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting.....	2
Inleiding.....	5
1. Theoretisch kader	6
1.1 Definitie van ‘erfgoed’	7
1.2 Concepties van identiteit en erfgoed in historisch perspectief	7
1.3 Spreiding en concentratie kastelen.....	10
1.4 Waardering van omgeving	11
1.5 Functie en rol.....	12
2. Methoden.....	14
2.1 Constructen	14
2.2 Gebiedsbeschrijving.....	15
2.3 Onderzoeksopzet.....	17
2.3.1 Het steekproefkader en de aselechte steekproef	17
2.3.2 Enquête.....	18
2.3.4 Non-respons	18
2.3.5 Representativiteit Analyse	19
2.3.6 Statistische toetsen	19
3. Representativiteitsanalyse en non-respons.	21
3.1 Respons & non-respons.....	21
3.2 De goodness-of-fit toets.....	22
3.2.1 Geslacht	22
3.2.2 Opleiding	23
3.2.3 Leeftijd.....	23
.....	25
3.3 Weegfactoren.....	25
4. Analyse	27
4.1 Beschrijvende statistiek.....	27
4.1.2 Belang publieke openstelling	33
4.1.3 Zichtmomenten van de buitenplaatsen	36
4.1.4 Kennis van geschiedenis buitenplaats.....	38
4.1.5 Waardering van herkenningpunten.....	39
4.1.6 Verscheidenheid van kastelen in de omgeving	40
4.2 De meervoudige regressie.....	41
4.3 de verworpen hypothesen	43

5. Conclusie	44
5.1 Reflectie.....	46
Literatuurlijst	48
Bijlage	50
SPSS-uitvoer statistische toetsen	50
Enquête (versie Breukelen - Gunterstein).....	61

Inleiding

Op woensdag 26 april schetste Fred Vogelzang, namens de Nederlandse Kastelenstichting (NKS), kort iets over de beeldvorming van kastelen en buitenplaatsen. Men heeft de perceptie dat kastelen sprookjes oorden zijn waar van tijd tot tijd heftige strijd om geleverd werd. Heldhaftige verhalen over heren, jonkvrouwen en dappere krijgers doen de ronde.

De werkelijkheid is echter weerbarstig. Historisch gezien zijn middeleeuwse kastelen slechts zelden het decor van een strijdtoneel geweest. Laat staan latere, op de middeleeuwse bouwstijl geïnspireerde romantische kastelen en buitenplaatsen. Het ging bij deze bouwwerken meer om status dan om de defensieve functie. Toch beschouwen we deze kastelen en buitenplaatsen als erfgoed (daarover in hoofdstuk 1 meer) en niet zelden worden ze particulier bewoond.

De metaforische strijd die nu gestreden wordt gaat om overleven – dat wil zeggen: rendabel zijn – in de 21ste eeuw. Daarbij zijn omwonenden belangrijk, omdat particuliere bewoning effect heeft op de woonomgeving van omwonenden. Private eigendommen – ook al wordt het beschouwd als cultuurhistorisch erfgoed – zijn niet publiek. Er ontstaat dus een paradoxale situatie van erfgoed en privaat bezit. De combinatie van erfgoed en particuliere bewoning heeft een uitwerking op de omwonenden, maar tegelijkertijd hebben de omwonenden ook effect op het particulier bewoonde kasteel of buitenplaats. Dit maatschappelijk relevante vraagstuk is het onderwerp van dit onderzoek, dat zich toespitst op de waardering van omwonenden voor een particulier bewoond kasteel of buitenplaats in de woonomgeving. De hoofdvraag hierbij is:

In hoeverre beïnvloeden - in het geval van een particulier bewoonde buitenplaats - kennis van omwonenden over de geschiedenis van de buitenplaats, de publieke functie van de buitenplaats, lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen en het aantal zichtmomenten de mate van waardering door omwonenden?

De doelstelling is om de waardering van omwonenden voor particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen te inventariseren en aanbevelingen te kunnen doen voor de particuliere bewoners om de beeldvorming rond particuliere bewoning positief te beïnvloeden. In de wetenschap wordt er rond dit thema vaak gesproken over “identificatie.” Vanuit die grondgedachte zijn we toe gaan werken naar “waardering.” Dit resulteert in een onderzoek dat net vanuit een andere invalshoek naar de wisselwerking tussen particuliere bewoning van kastelen buitenplaatsen en omwonenden kijkt. De resultaten, analyse en conclusie komen voort uit een systematisch empirisch-analytisch onderzoek. Het eerste hoofdstuk vormt echter een theoretisch raamwerk, van waaruit de deelvragen en de hypothesen voortvloeien. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 2 het onderzoeksontwerp: welke methodologische beslissingen zijn genomen en waarom? Hoofdstuk 3 geeft de kenmerken van de responsgroep en de non-respons, alsmede de representativiteitsanalyse. Daarna volgt hoofdstuk 4 met de statistisch onderzoeksresultaten van de hypothesetoetsen. Vooraf aan de samenvatting, literatuurlijst, en de bijlagen staat de conclusie. Deze vormt hoofdstuk 5. Hier wordt de hoofdvraag beantwoord aan de hand van de antwoorden op de deelvragen. Het algehele slot bestaat uit aanbevelingen voor de NKS en particuliere bewoners over hoe de waardering van omwonenden voor particulier bewoonde kastelen meer en beter gestalte zou kunnen krijgen.

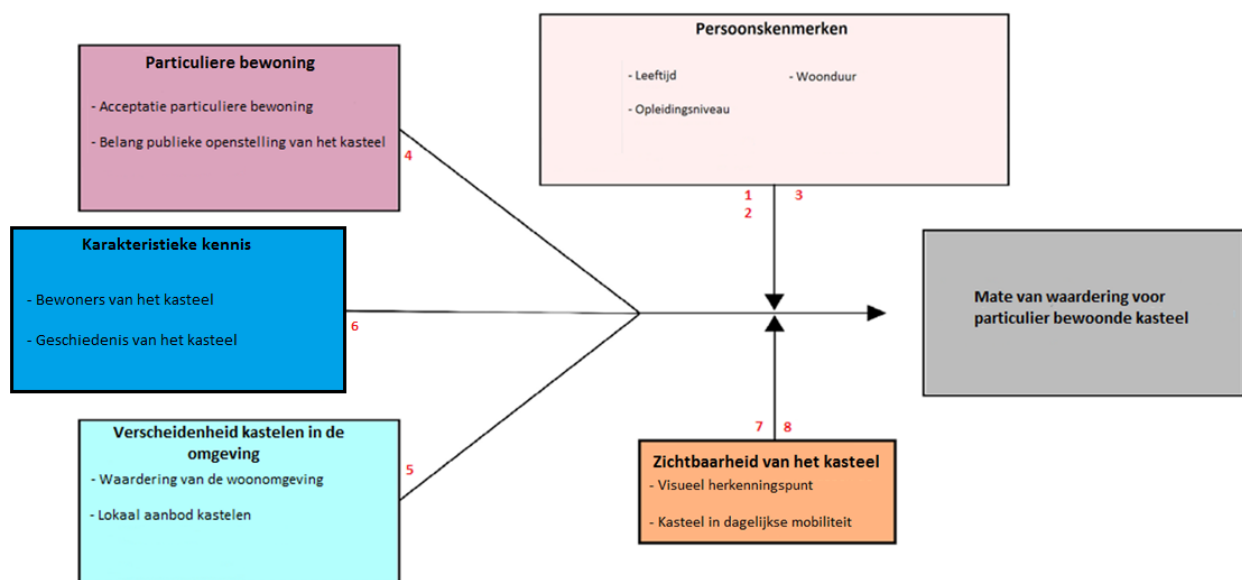
1. Theoretisch kader

Het volgende hoofdstuk zal het theoretisch kader beschrijven en vormt de basis van dit onderzoek. Hierin worden de belangrijkste wetenschappelijke bronnen en theorieën over cultuurhistorie worden behandeld. In het literatuuronderzoek zijn verscheidene sleutelconcepten gevonden en in de onderstaande paragrafen uitgewerkt. Op basis van de gevonden theorie is er een conceptueel model opgesteld, waarna hieruit hypothesen zijn geformuleerd. Deze hypothesen zullen gedurende de tekst behandeld worden aan de hand van de bijpassende theorie. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

In hoeverre beïnvloeden - in het geval van een particulier bewoonde buitenplaats - kennis van omwonenden over de geschiedenis van de buitenplaats, de publieke functie van de buitenplaats, lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen en het aantal zichtmomenten de mate van waardering door omwonenden?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er vier deelvragen uiteengezet die uiteindelijk samen het antwoord op de hoofdvraag zullen vormen. Deze deelvragen zijn verdeeld in thema's die terug te vinden zijn in het conceptuele model. De deelvragen luiden als volgt:

1. In hoeverre draagt de publieke functie van de particulier bewoonde buitenplaats bij aan de acceptatie hiervan en hoe beïnvloedt dit de waardering van omwonenden?
2. Wat voor kennis over de geschiedenis hebben de omwonenden van de particulier bewoonde buitenplaats en in hoeverre beïnvloedt dit de waardering van omwonenden?
3. In hoeverre is er sprake van een relatie tussen de lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen en de waardering van omwonenden voor de particulier bewoonde buitenplaats?
4. In hoeverre heeft de zichtbaarheid van het buitenhuis van de particulier bewoonde buitenplaats invloed op de waardering ervan door omwonenden?

In het volgende gedeelte zullen de theoretische inzichten worden uiteengezet en worden tevens de bijpassende hypothesen benoemd.

1.1 Definitie van 'erfgoed'

Wanneer men onderzoek wil doen naar cultuurhistorie, is het belangrijk om te begrijpen wat de term inhoudt. Het boek van Aplin (2002) beschrijft de term in de vorm van 'heritage'. Deze term kan volgens Aplin (2002, p. 16) niet in één definitie worden beschreven, omdat het per persoon verschillend is. Variabelen als persoonlijkheid, levenservaring en achtergrond van een persoon hebben invloed op het perspectief over erfgoed. Daarnaast spelen op een hoger schaalniveau ook de karakteristieken van de leefomgeving mee. Sociaaleconomische, culturele en historische factoren beïnvloeden het perspectief op erfgoed.

In het artikel van Ferretti et al. (2014, p. 645) wordt een verwijzing gemaakt naar de definitie van de 'World Heritage Convention', erfgoed wordt beschreven als: "single monuments, such as architectural works, works of monumental sculpture and painting, as well as groups of buildings and sites, considering for example areas including archaeological sites." Ferretti et al. (2014) stellen hierbij dat de term tegenwoordig uitgebreid is met territoriale systemen, landschappen, reisroutes en immaterieel erfgoed. Erfgoed is iets wat stamt uit het verleden, wat behouden kan worden in het heden zodat de toekomst er ook nog gebruik van kan maken (Ferretti et al., 2014). In dit onderzoek zal zoveel mogelijk worden uitgegaan van laatstgenoemde definitie, echter met het besef dat *heritage* van persoon tot persoon verschilt.

1.2 Concepties van identiteit en erfgoed in historisch perspectief

Wanneer men in de literatuur zoekt naar de term erfgoed, en hoe dit in relatie staat met verbondenheid en waardering, is er veel te vinden over het concept identiteit. De literatuur benoemt dan onder meer de lokale identiteit van bijvoorbeeld een gemeenschap en die van individuen. Dit concept staat in directe relatie tot verbondenheid en waardering, waardoor het gebruikt zal worden om dit onderzoek te onderbouwen. Identificeren veronderstelt immers een band van waardering. Wie ben ik (identificeren) als individu of groep in relatie tot een particulier bewoonde buitenplaats? Hoewel het onderzoek niet direct vraagt naar zelfidentificatie, wordt er in het geheel wel gevraagd naar de rol van het object in hun identificatie: wat betekent de buitenplaats voor u?

In het essay '*Changing Conceptions of Heritage and Landscape*' beschrijft Claval (2007) hoe onze concepties van lokale identiteit en erfgoed door de jaren heen zijn veranderd. Zo is er bijvoorbeeld meer nadruk komen te liggen op het geschreven woord in plaats van orale culturele uitwisselingen. Hierdoor ontstond er een meer hedendaagse en politieke gedeelde historische identiteit. De concepties zijn dus steeds meer gevestigd op tastbare objecten, wat ook van invloed is op de concepties van erfgoed.

Tot het midden van de 20^e eeuw werd er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen twee vormen van identiteit: de lokale en nationale identiteit (Claval, 2007). Deze traditionele verdeling is volgens Claval tegenwoordig echter steeds minder relevant vanwege de rol die de moderne media spelen. Lokale culturen worden door bijvoorbeeld het internet steeds vaker beschouwd als component van een grotere, globale cultuur. Hierdoor verzint men nieuwe strategieën om toch een gevoel van identiteit te behouden. De herwaardering van de materiële omgeving is een strategie om het verleden weer tastbaar te maken en zo intact te houden. Zo wordt er een nieuwe betekenis gegeven aan erfgoed wat voorheen een andere functie vervulde. (Claval, 2007). In dit onderzoek wordt gemeten in welke mate de omwonenden particulier bewoonde kastelen waarderen. Het is dus interessant om te zien of deze lokale kastelen nog steeds worden gewaardeerd, of dat ze (zoals de trend van Claval) worden gezien als een component van een grotere, globale cultuur. Dit zal dan ook invloed hebben op de verbondenheid met het betreffende object (Claval, 2007)

De hernieuwde interesse in het behouden en promoten van de lokale identiteit sluit aan bij het concept van neolokalisme als beschreven in Flack (1997). Dit concept houdt in dat een gemeenschap vernieuwde interesse heeft in het behouden en promoten van de lokale identiteit. Deze vernieuwde interesse staat in relatie met de verbondenheid tot het erfgoed. Immers hebben

erfgoederen meestal slechts lokaal een echte betekenis. Er is een zeer beperkt aantal bijzondere architectonische objecten en landschappen die als nationaal of werelderfgoed gedefinieerd worden en ook daadwerkelijk verbonden zijn op dat schaalniveau met mensen. Daarnaast heeft dit effect op de waardering hiervan, de gemeenschap gaat lokale objecten steeds meer waarderen. Het lokale individu gaat zich dus weer verbonden voelen met een bepaald gebied. Een voorbeeld hiervan is de toenemende vraag naar streekgebonden producten op een boerenmarkt. Flack (1997) stelt in zijn onderzoek dat neolokalisme (o.a. herwaardering voor lokale geschiedenis en eigen tradities) een steeds belangrijkere rol gaat spelen bij enerzijds de verbondenheid met een gebied en anderzijds de waardering van bepaalde lokale objecten.

Vijftien jaar na dit onderzoek blijken de gevonden resultaten nog steeds relevant. Schnell en Reese (2003) hebben namelijk een soortgelijk onderzoek uitgevoerd en komen tot dezelfde conclusies. Zij concluderen dat neolokalisme nog steeds een belangrijke factor is in de huidige maatschappij. In een tijd waar het commerciële landschap steeds homogener wordt door nationale en internationale bedrijven, gaan steeds meer mensen zich interesseren voor het unieke en het eigene van hun regio en zich ermee verbinden. Dit onderzoek laat zien dat inwoners een lokale connectie missen en zich opnieuw aangesloten willen voelen op de lokale historie, economie en cultuur (Schnell & Reese, 2003). Mydland en Grahn (2012) gaan nog een stap verder en stellen dat identiteitsvorming het belangrijkste doel van cultureel erfgoed is. Erfgoed wordt bij hen meer gezien als een middel dat ingezet kan worden om een bepaald doel te bereiken. Is dat lokale aspect ook bij de particulier bewoonde kastelen aanwezig; worden die ook als middel ingezet om een doel te bereiken.

Op dit idee van Mydland en Grahn (2012) wordt verder geborduurd. Ashworth en Larkham (2012) noemen het politieke motief om cultureel erfgoed te beschermen, omdat het dus belangrijk is voor de identiteit van een gemeenschap. Daarnaast zijn er twee andere motieven: de cultuurhistorische waarde van het object en het economische nut van cultuurhistorische objecten (het moet toeristen aantrekken). Echter, deze twee motieven zijn ondergeschikt aan het idee dat cultuur moet zorgen voor een gemeenschappelijke identiteit. Cultureel erfgoed draagt dus bij aan het in stand houden of creëren van een identiteit binnen een gemeenschap en daarmee beïnvloedt het de mate van waardering voor dit erfgoed (Ashworth & Larkham, 2012). Harvey (2001) voegt daaraan toe dat het niet uitmaakt of dit om de identiteit van een land, groep of individu gaat. Cultuur kan dus als een soort machtsinstrument worden gezien om je als natie, regio of persoon extra te profileren. Het is aannemelijk dat de regio Breukelen met haar vele kastelen en buitenplaatsen een sterkere cultuurhistorische identiteit heeft ontwikkeld dan de regio Rhenen-Veenendaal. Het is echter de vraag hoe omwonenden dat zien. Drukken kastelen in Breukelen werkelijk een grotere stempel op de plaats en de bewoners?

Deze studies laten zien dat er nog steeds behoefte is objecten met een lokaal belang. Dit kan gekoppeld worden aan erfgoed, omdat dit vaak ook lokale of regionale objecten zijn waar mensen zich verbonden mee kunnen voelen (Coeterier, 1995). Een illustratie vormt het onderzoek van Schnell en Reese (2003), die laten zien hoe deze objecten zich kunnen profileren in de regio. Het gaat hier vooral om erfgoed met een publieke functie, wat desondanks interessant kan zijn bij dit onderzoek aangezien privaat bewoond erfgoed vaak een mix van functies heeft. Hoe dit erfgoed zich profileert in de regio zal dus van invloed zijn op de perceptie van de omwonenden. Daarnaast heeft dit invloed op de waardering van de bezoekers voor de buitenplaats (Couterier 1995). Wanneer een buitenplaats zich meer openstelt voor bezoekers zal er meer verbondenheid mee worden gevoeld en zal de waardering van de buitenplaats stijgen.

Volgens ditzelfde rapport (1995) kunnen cultuurhistorische objecten bijdragen aan de identiteit en daarmee de waardering van deze objecten. Dit kan op drie verschillende manieren: Ten eerste kunnen de objecten bijdragen aan de identiteit van de plek zelf. Het verhoogt de belevingswaarde van die specifieke plek wat tevens kan leiden tot bepaalde gevoelens van verbondenheid. Ten tweede dragen cultuurhistorische objecten bij aan de persoonlijke identiteit van de bewoner die in de omgeving wonen. Zij herkennen zich in het object en voelen zich wederom verbonden ermee. Ten derde ligt hier nog een schaalniveau boven: de bijdrage aan de collectieve

identiteit van een gemeenschap. Een object kan bijvoorbeeld kenmerkend zijn voor een bepaald dorp of van sociaaleconomisch belang zijn. Deze drie factoren hebben allemaal effect op de waardering van het cultuurhistorische object (Couterier, 1995). De tweede dimensie vormt de meest relevante voor ons onderzoek. Immers wordt er onderzoek gedaan naar individuen, niet naar een specifieke plek of een bovenindividueel macro collectief. Om dat laatste te onderzoeken, moet immers ook gekeken worden naar mogelijke alternatieve cultuurhistorische objecten die bijdragen aan de collectieve identiteit. Uitspraken worden gedaan over individuen (omwonenden van de particulier bewoonde buitenplaats), niet over een gemeenschap.

Couterier (1995) stelt verder dat de verbondenheid tot een object twee kanten kent, namelijk: een subject- en object kant. De subject-kant komt voort uit innerlijke processen, zoals: zelfbeeld, band met het verleden en een gevoel voor continuïteit. Dit wordt beïnvloed door kennis over het object, wat voortkomt uit informatiewinning. De kennis over het object is dus van belang voor de verbondenheid met het betreffende object, en indirect voor de waardering hierover. Op basis van het onderzoek van Couterier (1995) wordt verondersteld dat naarmate omwonenden meer weten over de geschiedenis van de buitenplaats, er meer waardering zal zijn voor de buitenplaats. Dit is geformuleerd in de volgende hypothese:

6. Naarmate omwonenden meer beschikken over kennis over de geschiedenis van het kasteel en haar bewoners, zullen ze het particulier bewoonde kasteel meer waarderen.

Hiernaast wordt de verbondenheid beïnvloed door de object-kant. Hier gaat het niet zozeer om de kennis over het object, maar om het gevoel wat personen bij het object hebben. Dit gevoel wordt bijvoorbeeld gestimuleerd door omgang en persoonlijke ervaringen met het CHO. De object-kant beschrijft de eigenschappen van het object zelf. Voorbeelden hiervan zijn kleur, materiaal, groei in tijd en ruimte en ruimtelijkheid. Deze twee kanten zijn complementair, ze vullen elkaar aan en zouden bijvoorbeeld kunnen leiden tot een gevoel van verbintenis met het verleden en daarnaast met de directe omgeving. Erfgoed is dan ook evenzeer een drager van collectieve herinneringen als van verdrongen trauma's (van der Laarse, 2005). Zo kan een erfgoedobject een negatieve rol hebben gespeeld in de persoonlijke geschiedenis van een persoon of van een gemeenschap. Mensen hebben dan een slechte herinnering, maar het is wel onderdeel van de identiteit en ze voelen zich met het object verbonden. Echter kan de waardering dan ontbreken. Deze nuance tussen identificatie, verbondenheid en waardering moet gedurende het onderzoek niet uit het oog verloren worden.

Het beeld over de object-kant van erfgoed wordt ook besproken in het onderzoek van Poria et al. (2006) naar de perceptie over erfgoed. Het blijkt dat wanneer men een bepaalde plek als persoonlijk erfgoed beschouwt dit correleert met de motivatie om het vaker te bezoeken, en de emotionele verbondenheid en psychologische intimiteit met het object vergroot. Ook de omwonenden kunnen dus emotioneel meer verbonden raken, wat kan leiden tot een hogere waardering. Deze object-kant kan worden vertaald naar hoe omwonenden de buitenplaats zien in de omgeving, of het kenmerkend is of niet. Het gaat over de relatie van bewoners met de buitenplaats. Was de vorige hypothese meer passieve kennis (wanneer kennis beschikbaar wordt gesteld), daar gaat het in deze hypothese meer om actieve kennis, de gevoelens die omwonenden hebben over de buitenplaats. Deze actieve kennis zal waarschijnlijk resulteren in meer psychologische intimiteit met het object en de bewoners en dus, zoals de hypothese stelt, in een hogere waardering van het kasteel:

7. Als omwonenden meer waarde hechten aan herkenningspunten in hun omgeving zullen ze het particulier bewoonde kasteel meer waarderen

De conclusie van Coeterier (2012) in een ander onderzoek naar de waardering van omwonenden en “mensen van buiten” komt overeen met bovenstaande beweringen. Historische gebouwen spelen namelijk een rol bij identiteitsvorming en krijgen dus een hoge waardering op verschillende schaalniveaus, al naar het gelang de status van het object en op welk niveau die status doorwerkt, om te beginnen lokaal. Omwonenden van deze objecten willen een speciale participerende rol bij beleidsvorming rond het object, omdat ze ermee bekend zijn en er een bepaald belang bij hebben (Purcell & Nasar, 1992). Echter gaat het hier vooral om publiek cultuurhistorisch erfgoed en hebben de verscheidene auteurs niet zozeer de focus op particuliere bewoning. De functie van particulier erfgoed zal later in dit theoretisch kader worden behandeld.

De Nederlandse overheid heeft – in aansluiting op wat in de wetenschappelijke wereld gesteld werd – in 1999 de nota Belvedere uitgebracht waarin het nut van cultuurhistorische erfgoed wordt onderzocht. Hiermee werd gepoogd cultuurhistorische waarde meer te stimuleren bij de ruimtelijke inrichting van Nederland. Tot dan toe werd er bij de ruimtelijke inrichting onvoldoende rekening gehouden met cultureel erfgoed; er was een trendbreuk nodig. In de nota gaat aandacht uit naar publieke investeringen en officiële aandacht voor erfgoed (Rijksoverheid, 2007). Ashworth (2004) stelt echter dat ‘deze benadering fundamenteel behoudend ofwel defensief is, in de zin dat het doel is een tegenwicht te vormen tegen de gevolgen van de sociaal economische globalisering’. Volgens Ashworth (2004) toont dit een misverstand over de relatie tussen landschappen en plaatsidentiteiten. Lokale identiteit is geen constant gegeven van plaatsen dat alleen maar ontdekt hoeft te worden om vervolgens beschermd te worden. Daarnaast negeert de nota verschillen in diversiteit van karakteristieken per persoon bij het creëren van verschillende identiteiten (Ashworth, 2004). In de lijn van Aplin (2002) dient er aandacht te blijven voor individuele percepties bij de waardering van erfgoed.

1.3 Spreiding en concentratie kastelen

Een ander fenomeen wat wellicht van invloed kan zijn op de waardering van de kastelen is de spreiding en concentratie hiervan. Het idee hierachter is dat een specifieke buitenplaats minder wordt gewaardeerd in een buitenplaats en kasteel rijke omgeving, omdat er meerdere alternatieven zijn. De centrale-plaatsentheorie van Christaller (1966) kan hier licht op werpen. Christaller stelt dat voorzieningen in een gelijkmatig patroon over een geografische ruimte zijn verspreid, omdat ze alleen hun eigen verzorgingsgebied en drempelwaarde hebben. Overbodige voorzieningen worden door deze marktmechanisme vanzelf “weggefilterd.” Een te hoge concentratie van een bepaald type voorzieningen in een regio met de reikwijdte van die voorziening, leidt tot verzadiging. Hoewel Christaller deze theorie creëerde met het oog op de ruimtelijke spreiding van economische voorzieningen, is het interessant om te onderzoeken of die ook voor de ruimtelijke spreiding van kastelen geldt. De regio rond Breukelen kent meer kastelen en buitenplaatsen dan de regio Rhenen-Veenendaal (Blott & Blijdenstijn, 2011). Ditzelfde rapport definieert de Vechtregio als een aparte regio binnen Utrecht met veel kastelen en buitenplaatsen en spreekt over “clusters van buitenplaatsen” (p. 18). Volgend uit de theorie van Christaller, zou het zo moeten zijn dat deze kastelen qua reikwijdte zich in elkaars vaarwater bevinden. Hieruit volgt vervolgens het idee dat omwonenden minder “feeling” hebben met één bepaald kasteel of buitenplaats, omdat de regio een hoge kasteeldichtheid heeft. Het unieke karakter van een individueel kasteel of buitenplaats is dus minder sterk dan in een regio met een optimale ruimtelijke spreiding van kastelen. Prattenburg bij Rhenen-Veenendaal heeft dus potentieel een sterkere individuele kracht bij omwonenden, omdat het het verzorgingsgebied zonder verstoringen optimaal bedient.

Een hoge dichtheid aan kastelen kan echter anderzijds ook bijdragen aan een sterker gevoel van waardering en herkenning in het cultureel erfgoed. Zo beschrijven Purcell en Nasar (1992) hoe verschillende ervaringen van de omgeving kunnen bijdragen aan de mate van interesse of emotionele binding die mensen hebben met een gebouw. Door herhaalde blootstellingen aan een gebouw construeert een persoon namelijk onbewust een mentale representatie van alle regelmatigheden, zo ontstaat er een basis *knowledge structure*. Elke nieuwe ervaring met een

gebouw wordt vergeleken met de al bestaande algemene *knowledge structure* over gebouwen. Als de verschillen met de bestaande *knowledge structure* klein zijn zorgt dit voor gevoelens van waardering, grotere verschillen leiden tot een nog sterkere waardering en een opgewekte interesse. Als de verschillen nog groter worden houdt de cognitieve interesse stand, maar neemt de affectieve, emotionele binding met het gebouw af (er is een verzadigingspunt). Herhaalde blootstelling aan gebouwen die overeenkomstig zijn met de bestaande *knowledge structure* van een persoon leidt vaak tot een warm gevoel van herkenning (Purcell & Nasar, 1992).

Beide inzichten zijn relevant voor het onderzoek. In dit onderzoek wordt immers verwacht dat deze concentratie van kastelen invloed heeft op de waardering voor het particulier bewoonde kasteel. Of deze invloed positief (Purcell & Nasar) of negatief (Christaller) is, zal nog moeten blijken. Hiervoor is de volgende positief geformuleerde hypothese opgesteld:

5. Meer verscheidenheid aan kastelen in de woonomgeving versterkt de waardering van omwonenden voor het particulier bewoonde kasteel.

1.4 Waardering van omgeving

Uit het voorgaande deel is al gebleken dat erfgoed kan leiden tot een bepaalde identiteitsvorming en waardering van dit cultuurhistorische object. Deze waardering kan daarnaast ook door persoonskenmerken worden beïnvloed. Uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving (2010) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (2007) blijkt dat diverse persoonskenmerken die hieronder beschreven worden, van invloed zijn op de waardering voor landschap, omgeving en erfgoed (Crommentuijn en Vonk, 2010).

Het onderzoek van Schuttelaar & Partners (2006) geeft de conclusie dat hoe ouder personen worden, hoe meer belang zij hechten aan de esthetische waarde van het landschap. Ouderen hebben het gehele leven een zekere kwaliteit van landschap kunnen ervaren. Zij zien liever niet te veel veranderingen en willen het karakteristieke landschap bewaren. Het landschap en groenvoorzieningen worden mede daardoor hoger gewaardeerd naargelang de leeftijd hoger wordt (Crommentuijn et al, 2007). Jongeren waarderen het landschap lager dan de ouderen omdat ze andere voorkeuren en prioriteiten hebben dan de ouderen. De jongeren hechten meer waarden aan ruigere landschappen, en de ouderen waarderen meer een arcadisch of een functioneel landschap (Buijs & De Vries, 2005). Dit onderzoek gaat op basis hiervan in de volgende hypothese uit dat ouderen het particulier bewoonde kasteel (de bebouwing) meer zullen waarderen:

1. Naarmate mensen ouder zijn, zullen zij het particulier bewoonde kasteel meer waarderen.

Naast leeftijd is opleiding ook een bepalend kenmerk voor de waardering van het natuurlijke landschap. Personen die een hoge opleiding hebben gevolgd, geven een hogere waardering aan het landschap dan personen met een lage opleiding, dit geldt voor zowel jongeren als ouderen (Crommentuijn et al, 2007; Buijs et al, 2007). Verder tonen Lazrak en Rouwendal (2009) aan in hun onderzoek dat de aanwezigheid van rijksmonumenten een bepalende factor is voor de keuze van locatie van huishoudens, en dat hoogopgeleiden het meest bereid zijn een hoge prijs te betalen om dicht bij cultureel erfgoed te wonen. Deze studies focussen zich vooral op landschappen. Voor dit onderzoek is het interessant om te kijken of de uitkomsten ook gelden voor particulier bewoonde kastelen. De volgende hypothese is hiervoor opgesteld:

Het gebruik in tijd en ruimte kan worden geanalyseerd aan de hand van de tijdgeografie van

2. Hoger opgeleiden hebben meer waardering voor het particulier bewoonde kasteel dan lageropgeleiden.

Hägerstrand (1970). Ruimtelijke objecten die onderdeel zijn in de dagelijkse mobiliteit van mensen, kunnen een hoge mate van waardering krijgen in het dagelijkse tijd-ruimtemodel van individuen. Mensen voelen zich gebonden tot een object, omdat ze die met regelmaat (willen) zien. Dit leidt tevens tot een hogere mate van waardering van het object. Deze theorie is in dit onderzoek vertaald naar hypothese nummer acht. Deze hypothese kijkt naar de zichtbaarheid van de buitenplaats in het dagelijks leven. De gedachte hierachter is dat wanneer de buitenplaats vaker wordt waargenomen in het dagelijkse leven dit zal leiden tot een hogere waardering.

Dit kan gerelateerd worden aan het standpunt van Tuan (1997): een plaats is een ruimte met betekenis en waarde. Hij beschouwt ruimte en plaats als wederzijds gedefinieerde termen, waar een ongedefinieerde ruimte de betekenis van een 'plaats' krijgt als we het beter leren kennen en het waarde geven. Percepties van plaats beïnvloeden de mens en haar gedrag. Wat erfoegd betreft is dit van belang wanneer we de significantie van plaatsen gewicht willen geven (Davis, Huang & Liu, 2010). Butttimer (1980) betoogt dat een plaats of plek iets is dat moet worden ervaren in plaats van worden beschreven. Casey (1996) is het ermee eens dat een plaats moet worden beleefd. De onderzoeker geeft aan dat je geen kennis en gevoel kan hebben bij een plaats behalve wanneer een persoon zich in die plaats begeeft en in staat is om deze plaats te waarnemen. Dit zou eventueel kunnen betekenen dat de waardering van omwonenden voor de particulier bewoonde buitenplaats hoger wordt naarmate de buitenplaats zichtbaarder is en die persoon zich vaker rondom de buitenplaats begeeft.

Uit de Belevingswaardenmonitor van Crommentuijn et al (2007) bleek dat respondenten die vaker een buitenactiviteit, zoals fietsen en wandelen, ondernemen significant een hogere waardering geven voor het landschap dan de respondenten die minder buiten actief zijn. De personen kunnen namelijk beter een oordeel geven over het landschap of omgeving wanneer men dat beter kent. Des te meer de buitengebieden worden gebruikt, des te meer die gewaardeerd wordt. Dit beeld wordt bevestigd door het onderzoek van Coeterier (1995): een kasteel of buitenplaats is ook een object in de ruimte. Wanneer een omwonende er bijvoorbeeld meerdere keren per week langs fietst zal hij of zij er waarschijnlijk meer belang aan hechten, want herhaalde blootstelling aan gebouwen leidt tot een gevoel van waardering (Purcell & Nasar, 1992). Daarnaast heeft het persoonskenmerk woonduur hier invloed op. Omwonenden die al langer in het gebied wonen zullen de buitenplaats waarschijnlijk al vaker in zijn fysieke vorm hebben gezien. In hoeverre dit invloed heeft op de waardering wordt verondersteld in de volgende hypothesen:

3. Naarmate mensen langer wonen in de omgeving van het particulier bewoonde kasteel, hebben ze meer waardering voor het particulier bewoonde kasteel.

8. Naarmate het kasteel meer zichtbaarheid heeft in het dagelijks leven van omwonenden, zullen ze meer waardering hebben voor het particulier bewoonde kasteel.

1.5 Functie en rol

De functie van een particulier bewoond kasteel of buitenplaats en de rol die het speelt voor de omwonenden hangt af van het gebruik van de bewoners. Een particulier bewoonde buitenplaats wordt door één of meerdere gezinnen bewoond. Voor de omwonenden zou dit dus in eerste instantie betekenen dat het terrein niet toegankelijk is, omdat het een privé terrein is. Dit is het geval bij sommige kastelen in Nederland, maar zeker niet alle kastelen hanteren dit gebruik. Een voorbeeld hiervan is 'Huys te Warmont': een kasteel wat waarschijnlijk stamt uit de 12de of 13de eeuw en nu een aantal appartementen huisvest (Zuid-Hollands Landschap). Dit kasteel heeft zijn landgoed opengesteld voor recreanten. De omwonenden kunnen hierdoor gebruik maken van het landgoed

om hier bijvoorbeeld te wandelen. Dit soort kastelen worden dan ook getypeerd door een mix van het aantal functies, vaak zijn er naast de woonfunctie ook nog eet- en drinkgelegenheden te vinden op het terrein (Zuid-Hollands landschap, 2017). Naast deze twee uitersten kan het ook zo zijn dat een landgoed op bepaalde dagen geopend is voor publiek. Ridderhofstad Gunterstein biedt bijvoorbeeld rondleidingen aan door de buitenplaats, maar dit kan slechts zeer beperkt en alleen op afspraak met de bewoners van de buitenplaats (KasteleninUtrecht, 2017). Ook buitenplaats Prattenburg heeft diverse dingen te bieden aan bezoekers, zoals het onlangs geopende beleefpad (Veenendaalse Krant, 2017). De functie die de buitenplaats heeft en de rol die het daardoor invult voor de omwonenden en andere recreanten kan dus invloed hebben op het belang van omwonenden. Wanneer men de buitenplaats vaak bezoekt zal dit belang namelijk groter zijn dan wanneer men er nooit komt. Dit komt terug in het rapport van Universiteit Wageningen (1995) waarbij individuen zich in het object herkennen en zich er verbonden mee voelen. Dit draagt dus bij aan het belang wat aan het object wordt gehecht. Het is interessant om te kijken of deze openstellingen van het huis invloed hebben op de waardering van de omwonenden. Hiervoor is de volgende hypothese geformuleerd:

4. Naarmate mensen positiever zijn over publieke openstelling van particulier bewoonde kastelen, zullen ze het particulier bewoonde kasteel meer waarderen.

2. Methoden

In dit hoofdstuk zal het onderzoeksontwerp worden besproken. Dit zal bestaan uit een operationalisering van de gebruikte constructen, een gebiedsbeschrijving, het dataverzamelingsplan, een uitleg van de statistische toetsen en een verantwoording van de methodologische beslissingen.

2.1 Constructen

Om de hoofdvraag, *“In hoeverre beïnvloeden - in het geval van een particulier bewoond kasteel en buitenplaats - kennis van omwonenden over het kasteel, de functie van het kasteel, lokale verscheidenheid aan kastelen en afstand tussen kasteel- en woonlocatie de mate van waardering door omwonenden?”*, te kunnen beantwoorden zullen de gebruikte constructen geoperationaliseerd moeten worden. Dit houdt in dat de moeilijke begrippen vertaald zullen worden naar empirisch meetbare variabelen.

Waardering van de particulier bewoond buitenplaats

Dit construct, en tegelijkertijd de afhankelijke variabele van het onderzoek, komt voort uit de beoordeling van de omwonenden over de particulier bewoonde buitenplaats. Er zal hier aan de definitie van het woordenboek worden vastgehouden. Deze definitie luidt: ‘besef dat iets of iemand waardevol is’ (Encyclo, 2017). Het gaat hier dus om ‘iets’, in dit geval de particulier bewoonde buitenplaats. In de vragen 6 d, e en f wordt specifiek de waardering van de desbetreffende buitenplaats gemeten. Met een Cronbach’s Alpha test in SPSS is de interne consistentie van deze drie items getest op 0,76, dit is hoger dan 0,7 en dus voldoende dekkend voor het construct ‘waardering’. Behalve de waardering van de particulier bewoonde buitenplaats zijn er nog andere onafhankelijke variabelen die mogelijk ook invloed kunnen hebben op de waardering, namelijk: particuliere bewoning, kennis over bestaan kasteel/buitenplaats, kennis over de geschiedenis van het kasteel/buitenplaats, verscheidenheid van kastelen in de omgeving en de zichtbaarheid van het kasteel. Deze vijf variabelen zijn schematisch weergegeven in het conceptueel model in hoofdstuk 1.

1. Particuliere bewoning

Een kasteel of buitenplaats kan zich publiekelijk openstellen voor publiek. De waarde die de respondent hecht aan deze functie wordt gemeten aan de hand van een viertal stellingen (vraag 12, a, b, en c). De Cronbach’s Alpha van deze items is 0,652 en ligt dus net onder de grens van 0,7. Maar omdat het vlak onder de grens ligt wordt het construct wel meegenomen in het onderzoek, conclusies moeten hierdoor wel met meer voorzichtigheid worden getrokken.

2. Kennis over de geschiedenis van de buitenplaats

De kennis over de geschiedenis wordt geoperationaliseerd met een vraag waar respondenten kunnen aangeven hoeveel zij weten over het kasteel (vraag 3 in de enquête). Verder is er nog een open vraag (vraag 4) over wat de desbetreffende buitenplaats betekent voor de respondent.

3. Verscheidenheid van kastelen en buitenplaatsen in de omgeving

Het construct ‘verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen’ is een abstract begrip waardoor het van belang is om dit verder toe te lichten. Hiermee wordt het aanbod aan kastelen en buitenplaatsen in de lokale omgeving bedoeld. Het theoretisch kader heeft uitgewezen dat deze invloed positief of negatief kan zijn. Volgens de theorie van Christaller (1966) leidt een te hoge concentratie van een bepaald type voorzieningen in een regio namelijk tot verzadiging. Purcell en Nasar (1992) betogen daarentegen dat herhaalde blootstelling aan dezelfde type gebouwen (in dit onderzoek dus kastelen) kan leiden tot een warm gevoel van herkenning.

De regio rond Breukelen kent een hoge dichtheid aan kastelen en buitenplaatsen. Volgens de theorie van Christaller, zou het zo moeten zijn dat deze kastelen zich in elkaars vaarwater begeven. Terwijl veel kastelen in dezelfde omgeving volgens Purcel en Nasar (1992) zouden kunnen leiden tot herkenning.

Met een reeks stellingen waaraan een Likertscore wordt gegeven wordt de beleving van de lokale verscheidenheid aan kastelen bij respondenten in kaart gebracht. Alle stellingen over deze beleving (vraag 22a, b, c en d in de enquête) zijn in SPSS getest op interne consistentie met de maat Cronbach's Alpha. Deze werd berekend op 0,715 voor alle items, en 0,739 voor alle vragen behalve vraag 22b. Om het construct zo accuraat mogelijk te meten is besloten om vraag 22b niet mee te nemen in de uiteindelijke vorming van de schaal.

5. Zichtbaarheid van de buitenplaats

De 'zichtbaarheid' is een construct die een onafhankelijke variabele vormt en van invloed is op de waardering voor de particulier bewoonde buitenplaats. Met dit construct wordt bedoeld op het aantal keer (de zichtbaarheidsfrequentie) dat respondenten in een bepaald tijdsbestek het buitenhuis zien. Het gaat dus nadrukkelijk om het fysieke gebouw waar de bewoners wonen. Het maakt niet uit welke activiteit de respondenten daarbij ondernemen. Ter illustratie: het maakt niet uit of respondenten de hoofdwoning zien tijdens hun dagelijkse fietstocht naar hun werk (forensisme, of: 'dagelijkse mobiliteit') of als ze aan het recreëren zijn (bijvoorbeeld wandelen of sporten in de natuur).

Verder valt onder zichtbaarheid of de buitenplaats een 'visueel herkenningpunt' is. Vinden respondenten het object dermate opvallend dat ze er qua zicht speciale aandacht voor hebben en ze het herkennen? Een reeks stellingen en een open vraag over het aantal keer per maand dat de respondent het buitenhuis ziet, operationaliseren het totale construct. De stellingen (6a,b en c) zijn getest in SPSS op interne consistentie getoetst met behulp van de maat Cronbach's Alpha. Deze is hoger dan 0,7 gebleken (namelijk 0,77), dus mogen de verschillende items een schaal vormen.

De persoonskenmerken leeftijd, woonduur en opleiding zijn geen constructen en worden daarom niet uitgebreid uiteengezet. De persoonskenmerken worden getoetst door de vragen 24, 26 en 28.

2.2 Gebiedsbeschrijving

Dit onderzoek vindt plaats in twee onderzoeksgebieden. Dit zijn de gebieden rondom kasteel Gunterstein te Breukelen in gemeente Stichtse Vecht en buitenplaats Prattenburg in de gemeente Rhenen. Deze locaties zijn in samenspraak met NKS tot stand gekomen. Hiervoor is gekozen omdat in deze gemeenten meerdere kastelen en buitenplaatsen particulier bewoond zijn, maar er zijn ook kastelen of buitenplaatsen met een andere functie. Daarnaast zijn deze gemeenten groot genoeg om aan de eisen van een volledige steekproef te voldoen. Tevens zijn deze locaties goed bereikbaar voor de onderzoekers. In eerste instantie was kasteel Oudaen in Breukelen ook een optie maar vanwege praktische redenen voor het vervolg van het onderzoek wordt Oudaen niet meer meegenomen.

Kasteel, ook wel ridderhofstad, Gunterstein bevindt zich in een omgeving waar veel buitenplaatsen en of kastelen zijn. Het oorspronkelijke kasteel werd rond 1300 gebouwd door Ghisebrecht Gunter en is meerdere malen herbouwd. De huidige buitenplaats bevindt zich langs de rivier de Vecht aan de oostrand van het dorp maar wel dichtbij het centrum. Breukelen valt binnen de gemeente Stichtse Vecht en heeft 6.850 inwoners (Buurlink, 2017). Buitenplaats Prattenburg staat aan de zuidelijke kant van Veenendaal dat 63.252 inwoners telt (CBS, 2014). Veenendaal kent in de nabije omgeving minder buitenplaatsen of kastelen maar is omringd door een groot landgoed van 430 hectare. Het is sinds 1694 in het bezit van de familie Van Asch van Wijck.

Het onderzoeksgebied in Breukelen omvat bijna alle postcodes van Breukelen. Hierdoor zijn genoeg respondenten voor de steekproef gegarandeerd. Het postcodegebied is 3621, dit is weergegeven in

figuur 2.3. Alleen de postcodes BB, BC en BD zijn niet meegenomen in de steekproef omdat deze zich erg ver van Breukelen af bevonden en de steekproef zonder deze postcodes nog steeds groot genoeg is.

Figuur 2.3: Onderzoeksgebied Breukelen 2017

Bron: Database Universiteit Utrecht, 2017

Prattenburg ligt officieel in de gemeente Rhenen maar ligt dichtbij Veenendaal. Daarom zal de steekproef plaatsvinden in Veenendaal. De totale gemeente Veenendaal is te groot en staat niet in verhouding tot het onderzoeksgebied in Breukelen. Daarom zijn de postcodes rondom Prattenburg geselecteerd voor de steekproef. Deze zijn geselecteerd op basis van een straal van twee kilometer rondom Prattenburg. Dit zijn de wijken Petenbos, Franse gat en Rhenendael. Dit zijn de postcodes 3903, 3904 en een klein gedeelte van het postcodegebied 3911. Petenbos bestaat uit twee buurten in Veenendaal-Zuid: Petenbos en Petenbos-Oost. Petenbos als geheel telt 6.405 bewoners, wat 10% van de Veenendaalse bevolking is. Het Franse Gat is een volksbuurt in het zuidwesten van Veenendaal met 5.995 bewoners wat 0,7% van de Veenendaalse bevolking inhoudt. Het onderzoeksgebied is weergegeven in figuur 2.4.

Figuur 2.4: Onderzoeksgebied Veenendaal en Rhenen 2017

2.3 Onderzoeksopzet

In de onderzoeksopzet worden de methodologische beslissingen over de gebruikte methoden en de dataverzameling besproken. Hierbij zal er een uitleg worden gegeven van het steekproefkader en de getrokken aselechte steekproef. Daarna zal de manier van dataverzameling worden besproken: de opbouw van de enquête met daarbij een uitleg van de plaats en tijd. En nog belangrijker; hoe is er precies geënquêteerd. Dit hoofdstuk eindigt met een beschrijving van de uitgevoerde statische toetsen.

2.3.1 Het steekproefkader en de aselechte steekproef

Aangezien deze populatie in principe bestaat uit alle omwonenden van particulier bewoonde buitenplaatsen of kastelen is er gekozen om een steekproef te doen. Hierbij zijn drie gemeenten gekozen waarover uiteindelijk uitspraken gedaan zullen worden. Vanuit dit probleem is de hoofdvraag verwoord naar de variabele 'omwonenden'. Het gaat hier dus om burgers die rond de buitenplaats wonen. Om dit te kunnen meten is er gekozen om huishoudens te enquêteren. Het voordeel hiervan is dat het aselekt gedaan kan worden, waardoor er uiteindelijk uitspraken gedaan kunnen worden over de populatie.

Het steekproefkader bestaat uit een adressenlijst van Veenendaal en Breukelen, twee plaatsen gelegen in de provincie Utrecht. Daarnaast is er nog een postcode uit de gemeente Rhenen toegevoegd. Dit omdat deze huizen dicht bij het kasteel liggen en daardoor dus gezien worden als omwonenden. Dit steekproefkader betreft een lijst met 8085 huishoudens uit Veenendaal (en Rhenen) en 4225 huishoudens uit Breukelen. Om uiteindelijk statistische toetsen over deze populatie te kunnen uitvoeren moet er een aselechte steekproef getrokken worden. Hierbij is er gekozen om een enkelvoudig aselechte steekproef uit te voeren. Deze vorm van steekproeftrekking is mogelijk doordat het gehele steekproefkader beschikbaar is.

Per deelgebied zijn er 1600 huishoudens aselect te geselecteerd. Het nummer 1600 is gebaseerd op een haalbaar onderzoek, waarbij de validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd blijven. Er zijn namelijk in totaal zestien enquêteurs, waarbij wordt geschat dat een enquêteur individueel veertig enquêtes op zal halen. Dit leidt dus tot 640 enquêtes in totaal, 320 per deelgebied. Hierbij wordt rekening gehouden met een non-respons van 80% waardoor er dus per deelgebied 1600 huishoudens geselecteerd worden. Deze steekproef is uitgevoerd met het programma SPSS die op basis van een zogenaamde *random numbers generator* een selectie maakt van het steekproefkader.

2.3.2 Enquête

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van enquêtering die persoonlijk bij de omwonenden zijn afgenomen. Met een schriftelijke enquête hebben respondenten genoeg tijd om de vragen door te lezen en te beantwoorden. Bovendien kan in een klein tijdsbestek een duidelijk beeld worden verkregen over de meningen over kastelen en buitenplaatsen. Vanwege de verschillen in de twee onderzoeksgebieden zijn er twee versies van de enquête gemaakt. Het streven was om als onderzoeksgroep in totaal 320 enquêtes per deelgebied te verzamelen, 640 in totaal voor Veenendaal en Breukelen. Tijdens het enquêteren bleven de onderzoekers bij de respondent om eventuele vragen over de enquête te beantwoorden. Verder hebben de onderzoekers de algemene non-respons bijgehouden en het geslacht en geschatte leeftijd van de desbetreffende respondent genoteerd. De enquête is volledig anoniem ingevuld, maar toch wilden veel respondenten de vraag over het inkomen niet invullen.

De enquête (zie bijlage 2) bestond uit 29 vragen en werd gemiddeld in ongeveer 20 minuten ingevuld. De vragen waren ingedeeld in verschillende thema's. De enquête begon met algemene kennisvragen over het desbetreffende kasteel/buitenplaats, door middel van een afbeelding van het kasteel of buitenplaats werd zeker gemaakt dat de respondent het juiste gebouw voor ogen had. Hierna volgde, in chronologische volgorde, de volgende thema's: de zichtbaarheid van de buitenplaats, mening over het behoud van erfgoed, bewoning van de desbetreffende buitenplaats, bezoek aan de buitenplaats, toegankelijkheid van de buitenplaats, de kastelen en buitenplaatsen in de omgeving en tot slot enkele persoonlijke vragen over de respondent en zijn/haar huishouden. Deze thematische indeling, routing, is aangehouden zodat respondenten later in de enquête bij de meer specifiekere en lastigere vragen komen, verder konden respondenten die het desbetreffende kasteel/buitenplaats niet kenden zo gemakkelijk een groot deel van de enquête overslaan. De respondenten mochten dan de vragen 3 tot en met 21 overslaan.

Reflectie enquête:

Na het enquêteren bleken er nog meerdere punten ter verbetering te zijn. Aan de hand van de verzamelde veldwerk notities zijn de waardevolle en tevens gemakkelijkste zaken gedeeld en geanalyseerd of deze vaker voorkwamen. De belangrijkste punten zijn hieronder opgesomd:

- Voor veel respondenten was het lastig om het verschil te onderkennen tussen het landgoed en buitenhuis en tussen het desbetreffende kasteel of de kastelen in het algemeen;
- De tabel van vraag 13 was erg onduidelijk en lastig om in te vullen voor de respondenten;
- De vragen 9, 10, 11 en 12 betreffende de kennis van de huidige bewoners van kasteel Gunterstein zijn te open en direct opgesteld, waardoor dit door enige respondenten werd beschouwd als te bemoeizuchtig;
- De bewoners van Gunterstein en Prattenburg hadden eerder op de hoogte moeten worden gesteld van de enquête in de gemeente;
- Mede door de introductie en de vele vragen over de lokaal bewoonde particuliere buitenplaats Gunterstein of Prattenburg, was niet duidelijk wat de doelstelling van het onderzoek was, namelijk kastelen en buitenplaatsen in het algemeen.

2.3.4 Non-respons

De non-respons is de mate waarin de enquête niet wordt ingevuld. Ten eerste wordt de algehele

non-respons besproken. Dit zijn de enquêtes die in zijn geheel niet worden ingevuld. In de praktijk betekent dit dat respondenten weigeren, niet thuis zijn of niet in staat zijn om de enquête in te vullen. In principe is dit geen probleem voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat er in de steekproeftrekking rekening is gehouden met de non-respons. Er ontstaat echter wel een probleem wanneer de non-respons niet evenredig verdeeld is over de respondenten. In dit geval ontstaat er selectieve non-respons wat een negatief effect heeft op de representativiteit van de steekproef (Scheepers et al., 2016).

Er is op twee manieren gepoogd om dit probleem tegen te gaan. Ten eerste is er gekozen om de enquêtes persoonlijk af te nemen. Er is dus sprake van face-to-face contact, wat de mate van respons verbeterd. Ten tweede zijn de enquêtes op verschillende tijden afgenomen. Er is een kans op selectieve non-respons wanneer er maar op één specifieke tijd, bijvoorbeeld in de middag, geënkquêteerd wordt. De werkenden zijn dan waarschijnlijk niet thuis, waardoor deze hele groep niet in de respons zit. Dit onderzoek is dus uitgegaan van een tijdschema, waardoor op meerdere momenten van de dag, en meerdere dagen geënkquêteerd is.

Ten tweede kan er sprake zijn van item non-respons: bepaalde vragen uit de enquête zijn niet of fout ingevuld. Wanneer dit bij veel respondenten gebeurt kan er sprake zijn van respons vertekening, waarmee de geldigheid van het onderzoek in het geding komt. Dit probleem wordt deels opgelost doordat er face-to-face geënkquêteerd wordt. Hierdoor kunnen de enquêteurs uitleg geven bij de vragen zodat respondenten minder snel geneigd zijn om een vraag open te laten. Daarnaast wordt dit probleem opgelost door de kwaliteit van de enquête. Duidelijk vragen en een goede routing zullen de item non-respons verminderen. Hier is dus bij het opstellen van de enquête extra aandacht aan besteed (Scheepers et al., 2016).

2.3.5 Representativiteit Analyse

Om er zeker van te zijn dat de gevonden data generaliseerbaar is naar de populatie, is er een representativiteitsanalyse uitgevoerd. Er is gekozen om gebruik te maken van een Chi-kwadraat toets: de goodness-of-fit toets. Hierbij wordt getoetst of de frequentieverdeling van een categorische variabele in de steekproef overeenkomt met een theoretische verdeling. De theoretische verdeling komen voort uit CBS Statline. Uit deze toets blijkt of de verdeling van de steekproef representatief is voor de populatie, alleen dan kunnen er statistische toetsen worden uitgevoerd (Scheepers, 2016). Wanneer de steekproef niet representatief is voor de populatie zal hij onder of oververtegenwoordigd zijn in de steekproef. In dit geval kan er gebruik worden gemaakt van weegfactoren die berekend worden met de volgende formule: $\text{weegfactor} = \% \text{ populatie} / \% \text{ steekproef}$. Door het gebruik van deze weegfactoren kunnen er toch statistische toetsen worden uitgevoerd. Desondanks is er voorzichtigheid geboden bij het analyseren van de uitkomsten van de toetsen. Het wegen van variabelen kan namelijk de betrouwbaarheid van het onderzoek beïnvloeden. Er wordt namelijk vanuit gegaan dat de respondenten die niet mee hebben gedaan aan het onderzoek dezelfde eigenschappen hebben als diegene die wel meededen. Om dit risico tegen te gaan mag de weegfactor niet hoger zijn dan 4 (De Vocht, 2014).

2.3.6 Statistische toetsen

Om de hypothesen statisch te kunnen toetsen wordt er gebruik gemaakt van verschillende statistische methoden. Ten eerste wordt er gebruik gemaakt van een multiële lineaire regressie met dummies. Dit onderzoekt de causale lineaire relatie tussen een afhankelijke variabele en meerdere onafhankelijke variabelen. In dit onderzoek gaat het er dus om in hoeverre de waardering afhankelijk is van alle onafhankelijke variabelen. Er zal gebruikt gemaakt worden van de standaard methode. Hierbij worden alle onafhankelijke variabelen in één keer berekend. Het voordeel hiervan is dat het een stuk efficiënter is dan andere methodes. Een nadeel is wel dat de niet significante variabelen ook in het model komen. Hier moet dus bij de interpretatie van het model op gelet worden, maar zal verder niet voor problemen zorgen (De Vocht, 2014).

Om deze techniek toe te mogen passen moet er voldaan worden aan drie voorwaarden. Ten eerste moeten de gegevens uit een aselechte steekproef komen. Deze voorwaarde is met de aselechte enkelvoudige steekproef aan voldaan. Ten tweede moet er sprake zijn van een normale steekproefverdeling. Er zal worden verondersteld dat de verdeling normaal is, omdat het aantal respondenten vrij hoog is. Ten derde moeten de variabelen een interval- of ratio meetschaal hebben. Omdat de Likertschaal geïnterpreteerd kan worden als een interval-schaal is aan deze eis ook voldaan. Daarnaast kunnen categorische variabelen ook in de regressieanalyse worden meegenomen als dummies. Er hoeft dan niet te worden voldaan aan de interval- ratio eis. Dummies zijn categorische variabelen die getoetst zullen worden aan een referentiecategorie van de variabele. Een voorbeeld hiervan is een dummy bij de variabele opleiding. Als referentiecategorie zou hier 'hoog opgeleid' kunnen worden gekozen. Er kan dan worden getoetst in hoeverre een hoge opleiding de waardering beïnvloed.

De dummy categorieën zullen worden gekozen op basis van een variantieanalyse ANOVA. Deze analyse toetst welke categorie het meeste afwijkt van de rest. De meest afwijkende categorie wordt dan gekozen als referentiecategorie. De gebruikte dummy categorieën in dit onderzoek staan in tabel 2.4.6 weergegeven (De Vocht, 2014).

Tabel 2.4.6: Referentiecategorieën van de dummy's	
Dummy-variabele	Referentiecategorie
Opleidingsniveau	Hoog opgeleid
Kennis Geschiedenis	Redelijke kennis
Kennis Particuliere bewoning	Veel kennis

De regressie analyse zal gebruik maken van een significantieniveau van 5% ($\alpha \leq 0,05$). Dit betekent dat de uitspraken over de hypothesen met 95% zekerheid worden gedaan. Er is dus een betrouwbaarheid van 95% dat de uitspraken correct zijn.

3. Representativiteitsanalyse en non-respons.

Dit hoofdstuk zal in gaan op de representativiteit van de steekproef. Dit zal gedaan worden aan de hand van verschillende representativiteitsanalyses en is nodig om de gegevens uiteindelijk te kunnen generaliseren naar de populatie. Voordat deze analyses beschreven worden, zal er eerst een beschrijving gegeven worden van de respons- en non-responsgroep. Hierbij zal ook de uiteindelijke responsratio worden berekend.

3.1 Respons & non-respons

Na het afnemen van de enquêtes kan de responsgroep worden beschreven en de responsratio worden berekend. Uit hoofdstuk 2 is gebleken dat de algehele non-respons is opgebouwd uit twee componenten, namelijk: huishoudens die niet thuis zijn en weigering tot invulling. Hiermee kan de responsratio worden berekend die aangeeft hoeveel procent van de huishoudens de enquête daadwerkelijk hebben ingevuld. De responsratio wordt berekend door het aantal afgenomen enquêtes te delen door het aantal deuren waar langs is geweest, zoals te zien in onderstaande formule.

$$\text{Responsratio} = \frac{\text{aantal ingevulde enquêtes}}{\text{aantal ingevuld} + \text{niet thuis} + \text{geweigerd}}$$

Ten eerste zal de responsgroep van Breukelen beschreven worden. In de gemeente Breukelen zijn 244 enquêtes afgenomen. Hiervan zijn 105 respondenten mannelijk en 138 vrouwelijk. De respondenten bestaan voornamelijk uit hoogopgeleiden, bijna de helft geeft namelijk aan een HBO of WO diploma te hebben. Daarnaast bestaat de groep voornamelijk uit personen met een middelbare leeftijd. De meeste respondenten hebben een leeftijd tussen de 30 en 65, waarna op de tweede plek de 65 plussers staan. De inkomens van de respondenten zijn vrij gelijk verdeeld over de categorieën.

In Breukelen is er in totaal langs 873 deuren gegaan. Er is dus een non-respons van 629 huishoudens. Deze non-respons bestaat vooral uit vrouwen met een middelbare of oudere leeftijd. Met deze cijfers kan de responsratio voor Breukelen worden berekend met de volgende formule:

$$\text{Respons ratio} = \frac{244}{873} = 0.28$$

Dit betekent dat 28% van de huishoudens in Breukelen de enquête daadwerkelijk hebben ingevuld, ook wel ongeveer één op de vier huishoudens.

Ten tweede zal de responsgroep van gemeente Veenendaal (en Rhenen) worden beschreven. In dit gebied zijn 242 enquêtes afgenomen. Deze groep bestaat uit 100 mannen en 142 vrouwen. Het grootste deel hiervan was van middelbare leeftijd. Daarnaast bestond de groep ook uit vrij veel ouderen (een kwart van de respondenten is 65+). Ook in dit gebied zijn er veel hoogopgeleiden, de meesten respondenten geven aan een HBO of WO diploma in bezit te hebben, waardoor het inkomen ook vrij hoog ligt.

In dit gebied is er langs 1002 deuren gegaan, waardoor er een non-respons van 760 is. Deze non-respons bestaat voornamelijk uit personen met een middelbare- of oudere leeftijd. Qua geslacht is er weer te zien dat vrouwen vaker de enquête niet in wilden vullen. De responsratio van dit gebied is:

$$\text{Respons ratio} = \frac{242}{1002} = 0.24$$

Dit betekent dus dat 24% van de huishoudens de enquête in wilden vullen. De responsratio is in dit gebied dus iets lager dan die in Breukelen, maar het verschilt niet veel.

Uiteindelijk zijn er in totaal 486 enquêtes opgehaald door de zestien enquêteurs. Om deze enquêtes te verkrijgen zijn er 1875 huishoudens langsgegaan. De responsratio van het hele onderzoek is dus:

$$\text{Respons ratio} = \frac{486}{1875} = 0.26$$

Dit betekent dat 26% van de huishoudens de enquête daadwerkelijk hebben ingevuld. Er is dus een uiteindelijke non-respons van 74%. Deze non-respons bestaat voornamelijk uit personen die niet thuis waren. 922 huishoudens waar is aangebeld waren namelijk niet thuis, wat dus neer komt op bijna de helft van de huishoudens. Daarnaast hadden 542 huishoudens een overige reden om de enquête niet in te vullen. Dit kan bijvoorbeeld zijn doordat de respondent er eenvoudigweg geen zin in had of niet bij de doelgroep van onderzoek hoorde.

Grotendeels komt deze non-respons door het niet thuis zijn van bewoners. Er is namelijk vooral doordeweeks overdag geënquêteerd, waardoor veel bewoners waarschijnlijk aan het werk waren. Enquêteren in het weekend of de avond zou in de toekomst een oplossing hiervoor kunnen bieden. Daarnaast waren er vrij veel huishoudens die simpelweg niet bereid waren om de enquête in te vullen. Redenen als 'geen tijd' en 'geen zin' kwamen hier vaak naar voren. Wellicht zouden incentives (beloningen) hiervoor een oplossing kunnen bieden in de toekomst (De Vocht, 2015). Ondanks de redelijk lage respons, kan dit wel als gemiddeld worden beschouwd voor een onderzoek als dit.

3.2 De goodness-of-fit toets

Zoals in hoofdstuk twee al besproken zal de representativiteit worden getoetst aan de hand van de goodness-of-fit toets. Hierbij wordt gemeten in hoeverre de verdeling in de enquêtes overeen komt met de werkelijke verdeling van de populatie. Doordat er gebruik is gemaakt van twee verschillende steekproeven, zal er dus voor beide gebieden een verschillende toets worden uitgevoerd. Dit zal gebeuren aan de hand van een aantal variabelen waarvoor data van de populatie beschikbaar is. Deze data kan bijvoorbeeld van CBS Statline worden verkregen. De variabelen die in de toets gebruikt gaan worden zijn: geslacht, opleidingsniveau, leeftijd en huishoudsamenstelling.

3.2.1 Geslacht

Ten eerste zal er getoetst worden op de variabele geslacht. In Breukelen is de verdeling van mannen en vrouwen weergegeven in tabel 3.1. Deze tabel laat zien dat er wel degelijk verschillen zijn tussen de verdeling van de steekproef en die in de populatie. Er is een ondervertegenwoordiging van het aantal mannen in de steekproef. Deze verschillen zijn echter niet significant aangezien $p > 0,05$. De verdeling op basis van geslacht kan dus daarom gezien worden als representatief.

De verdeling tussen mannen en vrouwen in Veenendaal is weergegeven in tabel 3.2. Deze tabel laat zien dat hier ook een ondervertegenwoordiging van mannen is in de steekproef. Hier is dit verschil echter wel significant. Dit betekent dat de gegevens niet gegeneraliseerd kunnen worden. Een oplossing hiervoor is het wegeven van de variabelen. Dit zal gebeuren in paragraaf 3.2.

Tabel 3.1: Verhouding van geslacht in Breukelen 2016

Geslacht	Steekproef		Populatie	
	n	%	N	%
Man	105	43,2	5260	48,8
Vrouw	138	56,8	5515	51,2
Totaal	243	100	10775	100

 $\chi^2 = 3,057$; $p = 0,08$

Bron: CBS Statline, 2017

Tabel 3.2: Verhouding van geslacht in Veenendaal 2016

Geslacht	Steekproef		Populatie	
	n	%	N	%
Man	100	41,3	4875	49,4
Vrouw	142	58,6	4985	50,6
Totaal	242	100	9860	100

 $\chi^2 = 6.612$; $p = 0,01$

Bron: CBS Statline, 2017

3.2.2 Opleiding

Ten tweede zal er getoetst worden op de variabele opleiding. Deze variabele is lastiger om te toetsen, omdat er in de verdeling van de populatie, zoals gemeten door CBS Statline, andere categorieën gebruikt zijn dan de enquête. Hiervoor zijn gegevens gebruikt van gemeente Stichtse Vecht, omdat er geen gegevens beschikbaar waren op een lager schaalniveau. Op de buurtmonitor van Gemeente Utrecht zijn deze gegevens beschikbaar, er is daarom gekozen om deze data aan te houden als referentie. De buurtmonitor gebruikt voor het opleidingsniveau de categorieën laag, midden en hoog. De gebruikte categorieën in de enquête zullen dus naar deze categorieën omgezet moeten worden. Zoals te zien in tabel 3.3 verschilt de verdeling van opleidingsniveaus in Breukelen significant. Er is een ondervertegenwoordiging van lage opleidingen en een oververtegenwoordiging van hoge opleidingen. Er zal hier dus gewogen moeten worden. Deze weging zal in de volgende paragraaf worden uitgelegd.

Voor de gemeente Veenendaal zijn er geen gegevens gevonden die konden dienen als referentiekader. Er kan voor deze variabele dan ook geen representativiteitsanalyse gedaan worden.

Tabel 3.3: Verhouding van opleidingsniveau in Stichtse Vecht in 2016

Opleiding	Steekproef		Populatie	
	n	%	N	%
Laag	17	7	14.000	31,1
Midden	66	28	14.000	31,1
Hoog	159	65	17.000	37,8
Totaal	243	100	45.000	100

 $\chi^2 = 96,088$; $p = 0,00$

Bron: Utrecht Buurtmonitor, 2017

3.2.3 Leeftijd

Ten derde wordt er een representativiteitsanalyse uitgevoerd op de variabele leeftijd. Hier geldt ook weer dat de verdeling van CBS anders is dan die in de enquête. De verdeling is daarom omgezet naar die van het CBS. De verdeling van Breukelen is te zien in tabel 3.4. Zoals te zien in de tabel is de verdeling in de steekproef redelijk gelijk aan de populatie. Het verschil is dan ook niet significant

aangezien $p > 0,05$. Er hoeft voor deze variabele dus niet gewogen te worden.

Uit tabel 3.5 moet een andere conclusie getrokken worden. In de steekproef van Veenendaal is er namelijk een oververtegenwoordiging van 65 plussers. De andere categorieën hebben een lichte ondervertegenwoordiging. Uit de representativiteitsanalyse blijkt dat deze verschillen significant zijn: $p < 0,05$. Deze variabele zal dus gewogen moeten worden.

Tabel 3.4: Leeftijdsklassen in Breukelen in 2016					
		Steekproef		Populatie	
Leeftijdsklassen in jaren		n	%	N	%
15-24		28	11,5	1.285	14,4
25-44		66	27	2.180	24,4
45-64		91	37,3	3.260	36,5
65+		59	24,2	2.200	24,7
Totaal		244	100	8925	100

$\chi^2 = 2.196$; $p = 0.533$ Bron: CBS Statline, 2017

Tabel 3.5: Leeftijdsklassen in Veenendaal in 2016					
		Steekproef		Populatie	
Leeftijdsklassen in jaren		n	%	N	%
15-24		31	12,8	1.265	15,6
25-44		66	27,3	2.345	28,8
45-64		79	32,6	2.905	35,7
65+		66	27,3	1.620	19,9
Totaal		242	100	8135	100

$\chi^2 = 8.838$; $p = 0.032$ Bron: CBS Statline, 2017

3.2.4 Huishoudenssamenstelling

De laatste variabele waar een representativiteitsanalyse op uitgevoerd wordt is de huishoudenssamenstelling. Voor deze variabele zijn er gegevens gebruikt van gemeente Stichtse Vecht, omdat er geen gegevens beschikbaar waren op een kleiner schaalniveau. Daarnaast zijn de gegevens weer omgezet naar nieuwe categorieën, omdat de categorieën van de enquête niet overeen kwamen met die van het CBS. Uit tabel 3.6 blijkt dat de verdeling in de steekproef van Breukelen redelijk overeen komt met de populatie. Er is geen significant verschil, omdat $p > 0,05$. Dit betekent dus dat er niet gewogen hoeft te worden.

Bij de steekproef van Veenendaal moeten andere conclusies worden getrokken. Hier is een ondervertegenwoordiging van de eenpersoonshuishouden en daarnaast een oververtegenwoordiging van huishoudens met kinderen. Dit verschil tussen de steekproef en

populatie is significant ($p < 0,05$), waardoor er gewogen zal moeten worden.

Tabel 3.6: Huishoudens in Stichtse Vecht in 2016					
Huishoudtype	Steekproef		Populatie		
	n	%	N		
Eenpersoons	65	30	8.257	30,3	
Zonder kinderen	66	30,4	8.533	313,3	
Met kinderen	86	39,6	10.459	38,4	
Totaal	217	100	27.249	100	

$\chi^2 = 0,153$; $p = 0,927$

Bron: CBS Statline, 2017

Tabel 3.7: Huishoudens in Veenendaal in 2016					
Huishoudtype	Steekproef		Populatie		
	n	%	N		
Eenpersoons	28	12	1.210	25,9	
Zonder kinderen	70	30	1.345	28,8	
Met kinderen	136	58	2.110	45,2	
Totaal	233	100	4.665	100	

$\chi^2 = 17,681$; $p = 0,00$

Bron: CBS Statline, 2017

3.3 Weegfactoren

Om statistische toetsen te kunnen uitvoeren met de significant afwijkende variabelen moeten deze gewogen. Dit is het geval bij de geslachtsverdeling van Veenendaal, de opleidingsverdeling van Breukelen, de leeftijdsverdeling van Veenendaal en de huishoudensverdeling van Veenendaal. Deze weging kan alleen worden toegepast bij relatief kleine afwijkingen. Hiervoor wordt de volgende vuistregel gebruikt: de weegfactor mag niet hoger zijn dan 4 (de Vocht, 2015). De gebruikte weegfactoren staan in tabel 3.8 en berekend aan de hand van de volgende formule:

$$G_i = \frac{\text{fractie pop}}{\text{fractie steekpr}} = \frac{N_i / N_{Tot}}{n_i / n_{Tot}}$$

Tabel 3.8: Weegfactoren per variabel		
Variabel		Weegfactor
Geslacht Veenendaal	Man	1,2
	Vrouw	0,86
Opleidingsniveau Breukelen	Laag	4,44
	Midden	1,11
	Hoog	0,58
Leeftijd Veenendaal	15-24	1,22
	25-44	1,05
	45-64	1,1
	65+	0,73
Huishoudenssamenstelling	Eenpersoons	2,16
Veenendaal	Zonder kinderen	0,96
	Met kinderen	0,78

In principe kan er dus gesteld worden dat het merendeel van de gegevens overeen komt met de verdeling in de populatie. Hierdoor is het dus mogelijk om inductieve statistiek toe passen en hiermee de hypothesen te toetsen. In het volgende hoofdstuk zal dit verder behandeld worden.

4. Analyse

In dit hoofdstuk zal een analyse worden gemaakt over de verwachte hypothesen. Deze analyse zal vooral op basis zijn van statistische toetsing. Voordat er getoetst zal worden zullen de verschillende hypothesen beschreven worden. Hoe is bijvoorbeeld de verdeling van de opleidingsniveaus in de steekproef? En kunnen er al verschillen worden waargenomen in de mate van waardering per opleidingsniveau? Vanuit deze beschrijvende statistiek zal er door middel van statistiek worden getoetst of de verwachte hypothesen juist of onjuist zijn.

De beschrijvende statistiek geeft een beeld weer van de verschillende variabelen die in de hypothesen worden vermeld. Hiermee kan worden gekeken hoe de gegevens zijn samengesteld en wat de verschillende statistische maten van de variabelen zijn.

4.1 Beschrijvende statistiek

De statistiek zal beschreven worden aan de hand van de thema's die ook in hoofdstuk 2 zijn aangehouden. Dit zijn waardering van het particulier bewoonde kasteel, persoonskenmerken, kennis (opgesplitst in kennis over de geschiedenis en kennis over het bestaan van het kasteel), particuliere bewoning, zichtbaarheid van het kasteel en de verscheidenheid van kastelen in de omgeving.

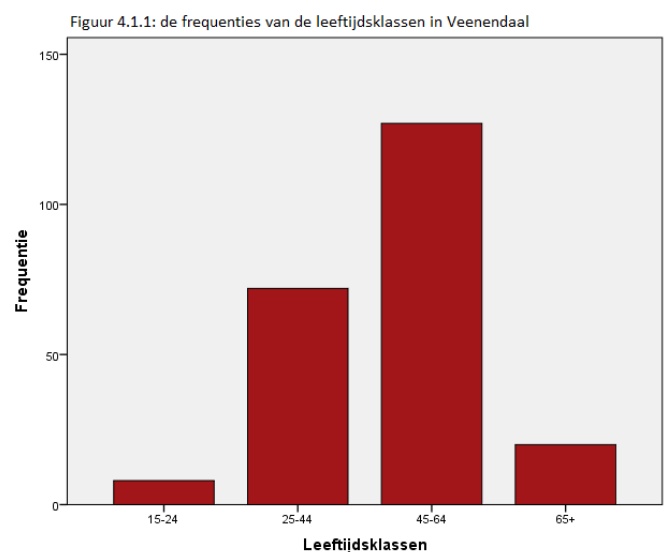
4.1.1 Persoonskenmerken in relatie tot waardering

De persoonskenmerken kijken naar de eigenschappen van de respondenten zelf. Niet alle persoonsmerken uit de enquête zullen worden beschreven, maar alleen degene waar ook hypothesen van gemaakt zijn.

Ten eerste zal het persoonskenmerk leeftijd worden beschreven. Dit kenmerk komt voort uit de eerste hypothese, die luidt: *naarmate mensen ouder zijn, zullen zij het particulier bewoonde kasteel meer waarderen*. De hypothese kijkt dus naar een verwacht verband tussen de leeftijd van respondenten en hun waardering van het particulier bewoonde kasteel. Deze hypothese is opgesteld aan de hand van het onderzoek van Schuttelaar & Partners (2006) waarin de conclusie wordt getrokken dat naarmate mensen ouder worden, hoe meer belang zij hechten aan de esthetische waarde van het landschap. Er wordt dus verwacht een positief verband te vinden tussen leeftijd en waardering.

De variabele leeftijd is verdeeld in 4 categorieën. Deze verdeling is: 15 tot 24 jaar (waarbij gezegd moet worden dat er geen respondenten van onder de 18 zijn), 25 tot 44 jaar, 45 tot 64 jaar en 65 plussers. Ten eerste zullen de bevindingen uit Veenendaal worden beschreven. De verdeling van de respondenten per leeftijdscategorie is te zien in figuur 4.1.1. In dit figuur is duidelijk te zien dat de meeste respondenten tussen de 45 en 64 jaar oud zijn. Daarnaast zijn er relatief weinig mensen onder de 24 en boven de 65.

Uit de representativiteitsanalyse van hoofdstuk 3 is gebleken dat de verdeling van leeftijd niet representatief is voor de populatie. Hierdoor zijn er weegfactoren toegepast op deze variabele die ook bij de beschrijvende statistiek aanstonden. Er is dus enige voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van deze statistieken.

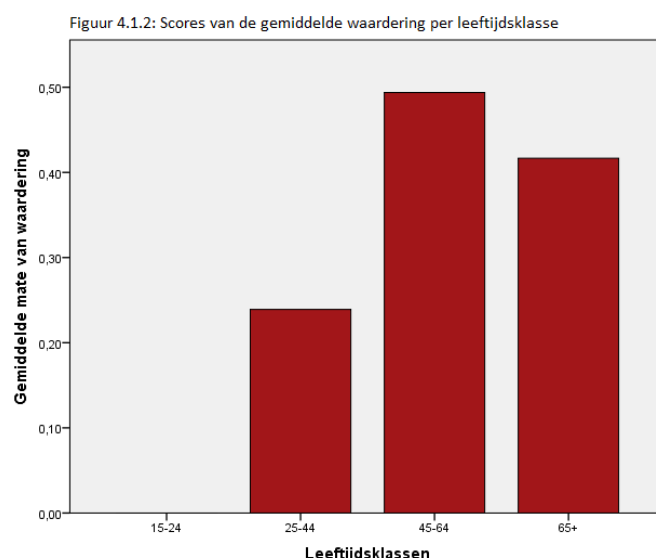

Tabel 4.1.1 geeft de statistische maten weer van de leeftijdsgroepen in Veenendaal. De gemiddelde leeftijd ligt zo rond de 40 jaar, waarbij de meest voorkomende leeftijd tussen de 45 en 64 jaar ligt. Wat verder opvalt is dat de standaarddeviatie onder de één ligt. De verschillende leeftijden liggen dus relatief dicht bij elkaar.

In figuur 4.1.2 wordt de gemiddelde score van waardering in Veenendaal per leeftijdsklasse weergegeven. Hieruit blijkt dat vooral personen tussen de 45 en 64 jaar een hoge waardering hebben voor het particulier bewoonde kasteel. De groep met leeftijden van 18 tot 24 blijkt gemiddeld een negatieve waardering te hebben. Het lijkt dus alsof ouderen gemiddeld een hogere waardering hebben voor het kasteel. In hoeverre hier echt sprake is van een significant verband de leeftijd en de waardering van het particulier bewoonde kasteel zal uit de toetsing van de hypothese moeten blijken.

Tabel 4.1.1: Statistische maten voor de leeftijdscategorieën in Veenendaal

Statistische maten	Gewogen leeftijdsklassen
Gemiddelde $\bar{x}$	1.7
Modus	2
Mediaan	2
Standaarddeviatie σ	0.68
Interkwartiel afstand IQR	1
Scheefheid	0.241

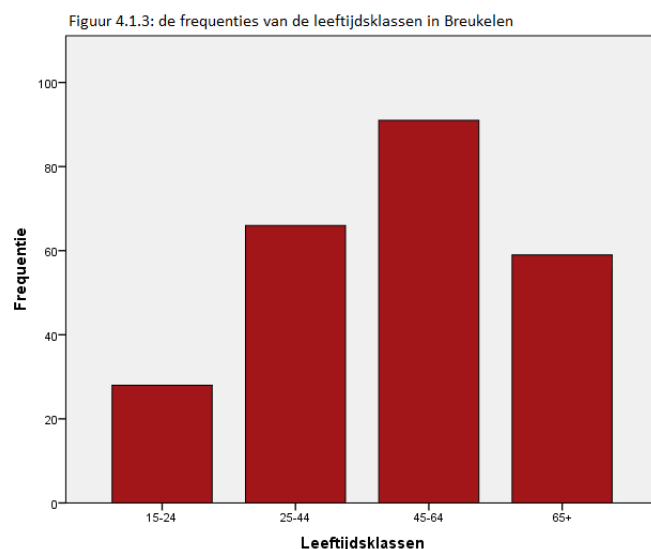
Ten tweede zullen de gegevens voor Breukelen worden besproken, waarna er wellicht verschillen kunnen worden waargenomen. Zoals te zien in figuur 4.1.3 komt de verdeling van de leeftijdsklassen in Breukelen redelijk overeen met die van Veenendaal. Een verschil is echter dat er meer 65 plussers zijn geënquêteerd en ook wat meer jongeren. Daarnaast ligt de meest voorkomende leeftijd nog steeds tussen de 45 en 64 jaar, maar deze waarde ligt in Breukelen toch wat lager.

Zoals te zien in tabel 4.1.2 komen de gegevens van Breukelen redelijk overeen met die van Veenendaal. De gemiddelde leeftijd is nagenoeg gelijk. De spreiding van de gegevens is in Breukelen echter wat hoger. Er zijn dus hogere verschillen tussen de leeftijden. Wat daarnaast opvalt is dat de scheefheid hier negatief is. Er zijn dus relatief meer oudere respondenten dan jongeren.

Figuur 4.1.4 laat de gemiddelde mate van waardering in Breukelen per leeftijdsklasse zien. Het valt op dat er een stijgende waardering is naarmate personen ouder zijn. De hoogste gemiddelde waardering wordt gegeven door de 65 plussers. Hypothese 1 lijkt hier dus waar te zijn, maar dit kan niet worden bevestigd voordat de hypothese statistisch getoetst is. Daarnaast valt het op dat in tegenstelling tot Veenendaal de jongeren hier wel een positieve waardering geven. Het blijkt dus dat de waardering in Breukelen per leeftijdsklasse over het algemeen hoger ligt dan die in Veenendaal.

Tabel 4.1.2: Statistische maten voor de leeftijdscategorieën in Breukelen

Statistische maten	Leeftijdsklassen
Gemiddelde $\bar{x}$	1.74
Modus	2
Mediaan	2
Standaarddeviatie σ	0.95
Interkwartiel afstand IQR	1
Scheefheid	-0,268

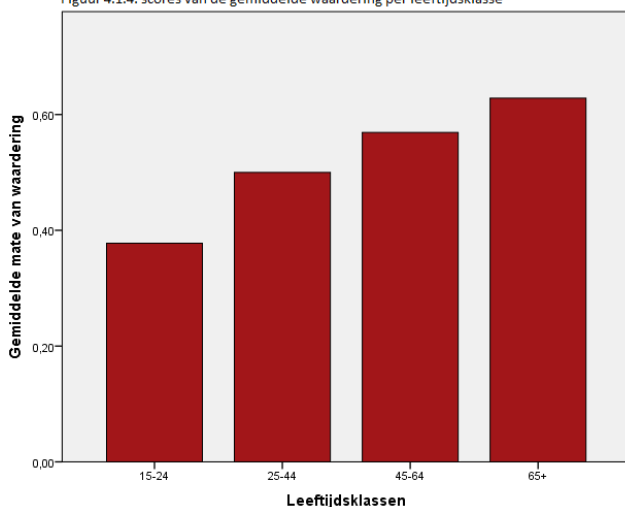

Ten tweede zal het persoonskenmerk opleiding worden beschreven. Dit kenmerk wordt beschreven in hypothese 2: *Hoger opgeleiden hebben meer waardering voor het particulier bewoonde kasteel dan lager opgeleide*. De hypothese kijkt dus naar een verwacht verband tussen het opleidingsniveau van de respondent en de waardering van het particulier bewoonde kasteel. De variabele opleiding is verdeeld in 3 categorieën, namelijk: laag opgeleid, middelbaar opgeleid en hoog opgeleid.

De verdeling van de opleidingsniveaus van Veenendaal is te zien in figuur 4.1.5. Opvallend is dat er veel hoog opgeleiden zijn en relatief weinig laagopgeleiden. Zoals te zien in tabel 4.1.3 ligt het gemiddelde van het opleidingsniveau dus ook aan de hoge kant, met hoog opgeleid als meest voorkomende opleidingsniveau. De vraag is nu of hoogopgeleiden daadwerkelijk een hogere waardering hebben voor het particulier bewoonde kasteel.

Wanneer er wordt gekeken naar de verdeling van de gemiddelde waardering in figuur 4.1.6, valt het op dat de verschillende opleidingsniveaus een redelijk gelijke waardering geven. Het lijkt dus dat opleidingsniveau geen verband heeft met de waardering. Waarschijnlijk zal dit dan ook uit de toetsing blijken, tenzij er in Breukelen een hele andere verdeling te zien is.

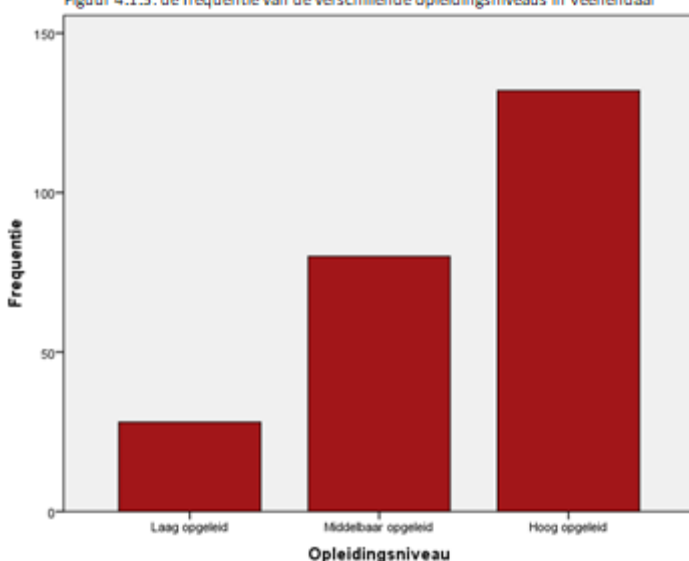
Figuur 4.1.4: scores van de gemiddelde waardering per leeftijdsklasse

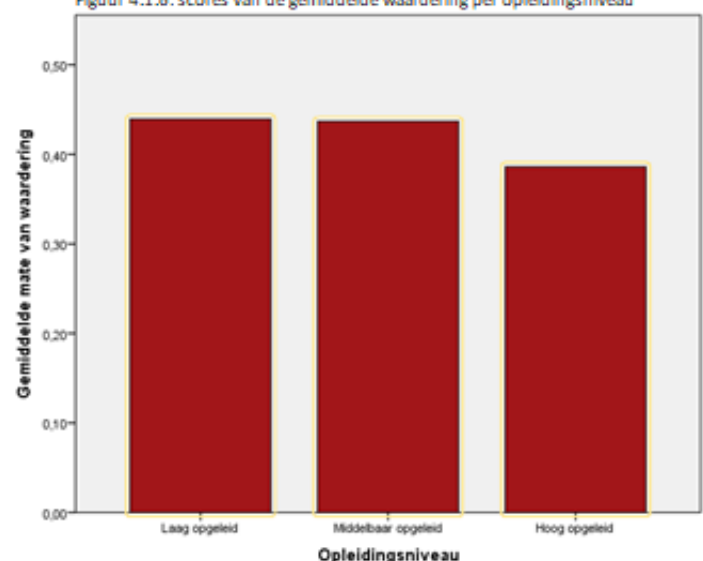
Tabel 4.1.3: statistische maten voor het opleidingsniveau in Veenendaal

Statistische maat	Opleidingsniveau
Gemiddelde $\bar{x}$	1.43
Modus	2
Mediaan	2
Standaarddeviatie σ	0.693
Interkwartiel afstand IQR	1
Skewness	0.822

Figuur 4.1.5: de frequentie van de verschillende opleidingsniveaus in Veenendaal

Figuur 4.1.6: scores van de gemiddelde waardering per opleidingsniveau

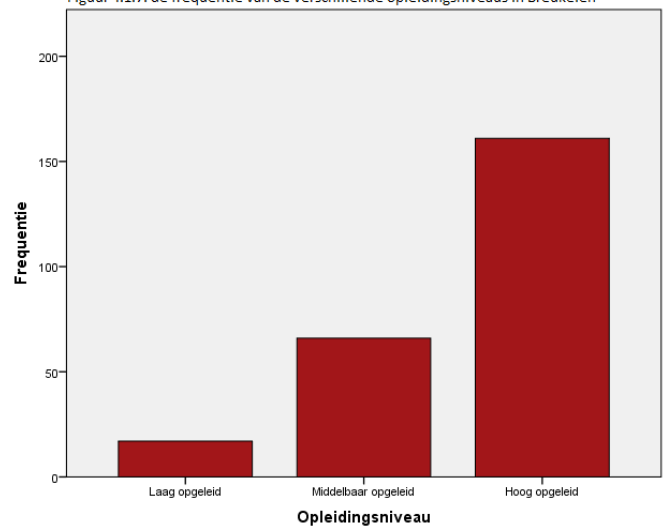
De verdeling van de opleidingsniveaus in Breukelen is te zien in figuur 4.1.7. Deze verdeling komt qua vorm nagenoeg gelijk over met die van Veenendaal. In Breukelen zijn ook weer meer hoogopgeleiden dan laagopgeleiden. De statistische maten (tabel 4.1.4) komen daarnaast ook redelijk overeen. De vraag is nu of er een andere mate van waardering gegeven wordt in Breukelen dan die in Veenendaal. In figuur 4.1.8 kan worden gezien dat er nauwelijks een verschil is tussen de twee gebieden. In Breukelen geldt ook dat er geen verschil is tussen de gemiddelde waardering per opleidingsniveau.

Uit de toetsing zal moeten blijken in hoeverre dit daadwerkelijk klopt en of de hypothese verworpen kan worden.

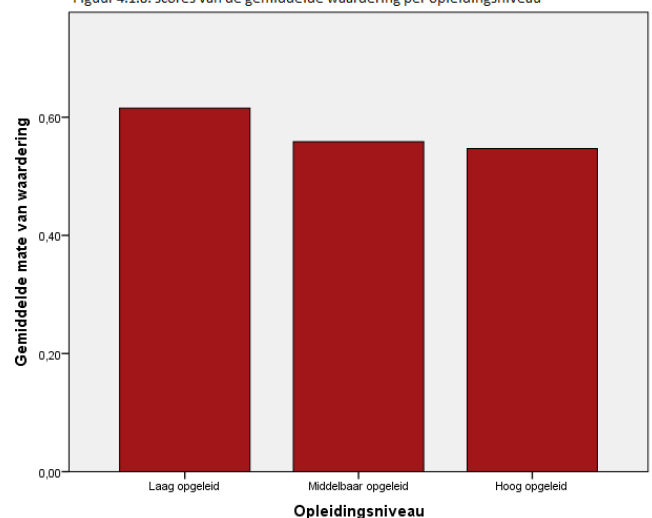
Tabel 4.1.4: statistische maten voor het opleidingsniveau in Breukelen

Statistische maat	Opleidingsniveau
Gemiddelde $\bar{x}$	1.6
Modus	2
Mediaan	2
Standaarddeviatie σ	0.62
Interkwartiel afstand IQR	1
Scheefheid	-1,241

Figuur 4.1.7: de frequentie van de verschillende opleidingsniveaus in Breukelen

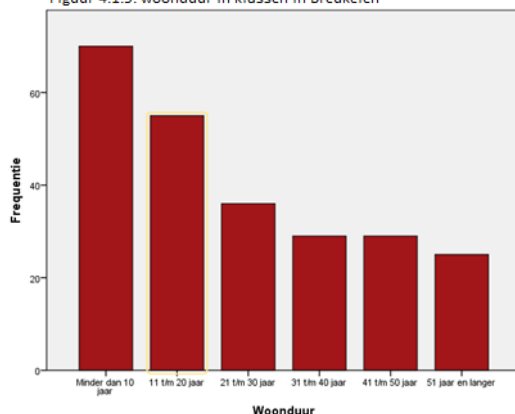
Figuur 4.1.8: scores van de gemiddelde waardering per opleidingsniveau

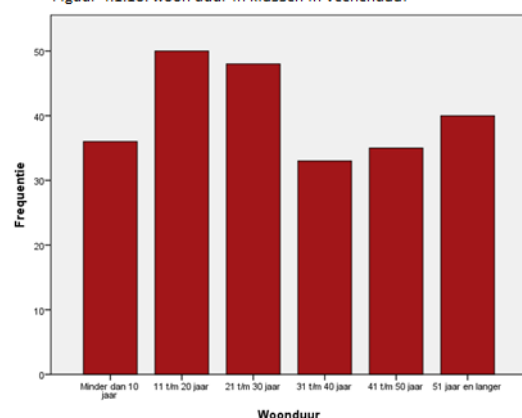
Het derde persoonskenmerk die we beschrijven is de woonduur. Het doel is om te kijken naar de relatie tussen woonduur van respondenten in Breukelen of Veenendaal-Rhenen, en de mate van waardering voor de particulier bewoonde buitenplaats. Hierbij hoort de volgende hypothese: *Naarmate mensen langer in de omgeving van de particulier bewoonde buitenplaats wonen, zullen ze die meer waarderen.*

De gemiddelde woonduur is in Veenendaal 31 jaar en in Breukelen 25. Er zit bij beide onderzoeksgebieden veel variatie in de cijfers. Opvallend is dat in Breukelen veel mensen er slechts 1 jaar wonen. Er zijn daar veel respondenten in de klasse “minder dan 10 jaar.” In Veenendaal

Figuur 4.1.9: woonduur in klassen in Breukelen

Figuur 4.1.10: woon duur in klassen in Veenendaal

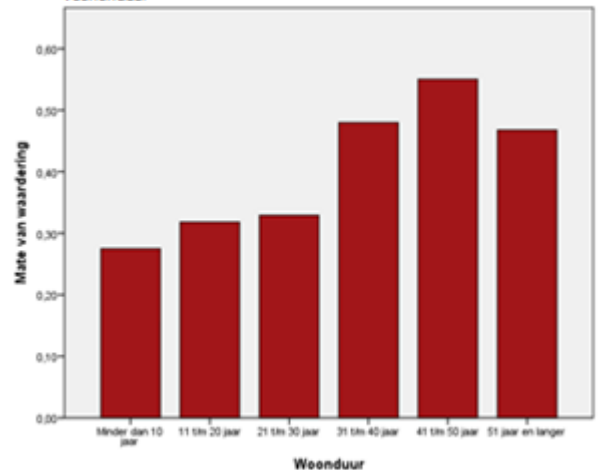
daarentegen wonen meer mensen er al een lange tijd. Getoetst zal worden of in Veenendaal de mensen meer waardering hebben voor de particulier bewoonde buitenplaats en of dit door de woonduur komt.

Uit de figuren 4.1.11 en 4.1.12 blijkt dat er een trend zichtbaar is dat naarmate mensen langer in één van beide plaatsen wonen, ze meer waardering hebben voor de buitenplaats. Opvallend is dat er in Veenendaal sprake is van een trendbreuk. De hoogste klasse heeft minder waardering; er sprake van een discontinuïteit. Hoe dit komt is niet bekend. Wel kan

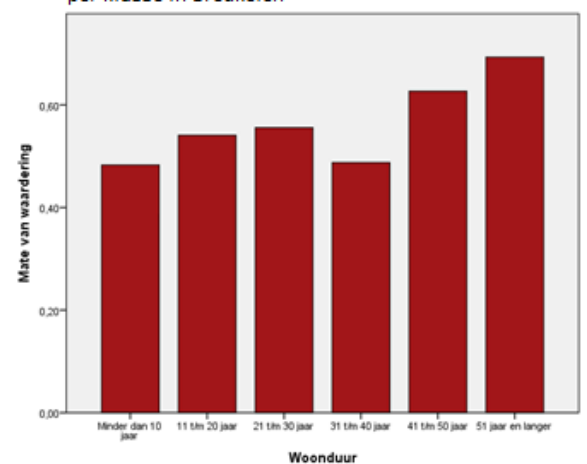
het zo zijn dat de woonduur een overkoepelende factor is voor andere factoren. Immers, wanneer iemand langer in één dezelfde plaats woont, wordt die persoon meer en meer geïmplementeerd in sociale netwerken en komt die persoon meer te weten over de lokale geschiedenis en de geschiedenis van de buitenplaats.

Uit de toetsing blijkt dat – hoewel beide toetsen significant uitpakken – alleen in Veenendaal er een duidelijk positief effect (14,4%) bestaat tussen woonduur en mate van waardering. Wellicht dat het lagere aantal respondenten die meer dan 21 jaar in Breukelen woont hier een oorzaak van is. Een aansluitende observatie bij het enquêteren was dat mensen in Veenendaal meer met persoonlijke anekdotes over vroegere activiteiten gerelateerd aan Prattenburg kwamen dan mensen in Breukelen over Gunterstein. Ook moet benadrukt worden dat de woonduur een overkoepelende factor kan zijn voor andere factoren, zoals kennis over de geschiedenis en de band met de bewoners.

Figuur 4.1.11: mate van waardering naar woonduur per klasse in Veenendaal

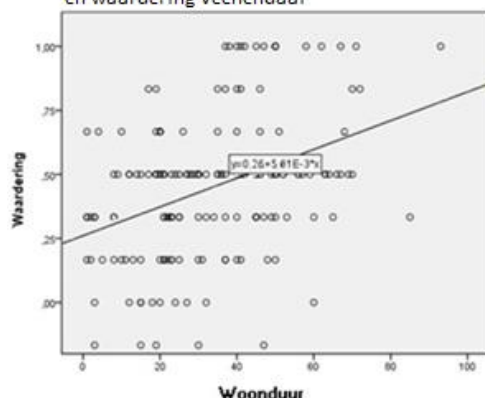
Figuur 4.1.12: mate van waardering naar woonduur per klasse in Breukelen

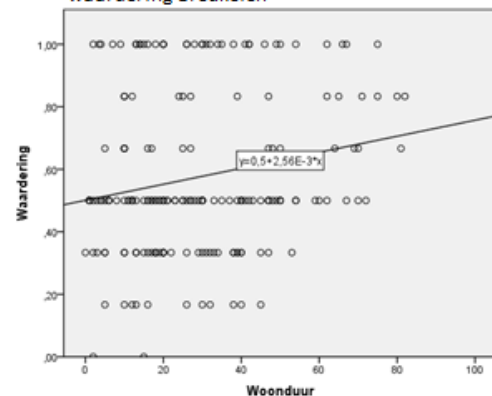
De woonduur heeft in Veenendaal een significant ($b=+0.006$, $p<0.001$) effect op de mate van waardering. 14.4% van de variantie in mate van waardering wordt verklaard door de woonduur (matig sterk effect). $R^2=0.144$, $F(1,170)=29.8$, $p<0.001$.

De woonduur heeft in Breukelen een significant ($b=+0.003$, $p<0.01$) effect op de mate van waardering. 3,3% van de variantie in mate van waardering wordt verklaard door de woonduur (zwak effect). $R^2=0.033$, $F(1, 190)=7,6$, $p<0,01$.

Figuur 4.1.13: Spreidingsdiagram woonduur en waardering Veenendaal

Figuur 4.1.14: Spreidingsdiagram woonduur en waardering Breukelen

Dat woonduur bepalend is voor de waardering komt ook naar voren in enkele quotes uit de open vragen:

Vraag 4: Wat betekent Prattenburg/Gunterstein voor u?

Veenendaal

“Ik ging van jongs af aan naar het kasteel samen met mijn ouders. Dus het betekent best veel voor me.”

“Het hoort bij mijn leven! Als kind wandelde ik met mijn ouders in de bossen. Doe ik nu nog! Ken de familie Van Asch van Wijk persoonlijk. Ben ambassadeur van het landgoed.”

Een kasteel in Veenendaal waar mensen wonen en waar ik als kind vanaf het hek naar keek en alles geheim is/was. De mensen die er wonen ken ik niet maar in mijn ogen zijn het heel belangrijke mensen. Als Veenendaler ben ik trots op het kasteel.”

Breukelen

“Wandelen in het park. Als kind ook in het park/bos gespeeld”

Een rode draad in mijn leven. Als kind spelen en wandelen in het bos, ponyrijden, schaatsen op de gracht. Later: de geschiedenis en bezoeken aan het kasteel, het zicht op Gunterstein vanaf de kerkbrink of het zandpad/de haan van Gunterstein.

Vraag 10: Kunt in het kort beschrijven wat u over de bewoners weet?

Veenendaal

“Vicky en Henk van Asch Van Wijck zijn kennissen van mij. Ik om al van kindsbeen af bij de familie thuis. De familie staat open voor belangstellenden van het landgoed. Zij organiseert vele activiteiten om het landgoed 'van iedereen' te doen zijn.”

Breukelen

“Dochter van de oude bewoners meneer Quarles van Ufford. Alleen de oude bewoners ken ik van gezicht en gingen we vroeger de hond van uitlaten.”

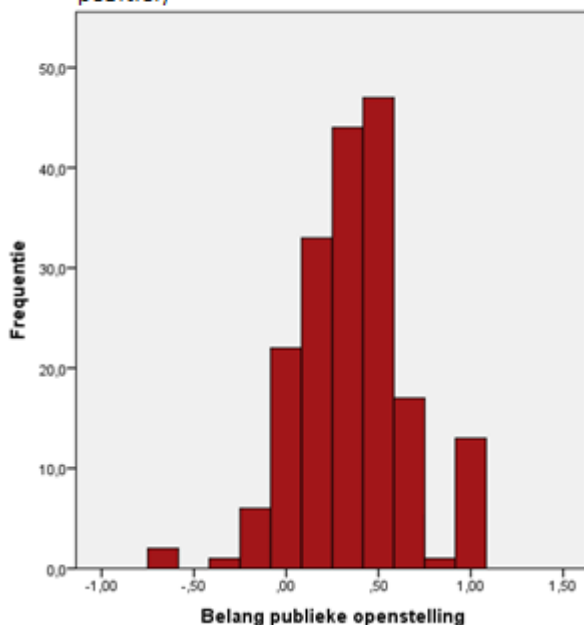
“Ik ben geboren en getogen in Breukelen dus weet wie ze zijn.

4.1.2 Belang publieke openstelling

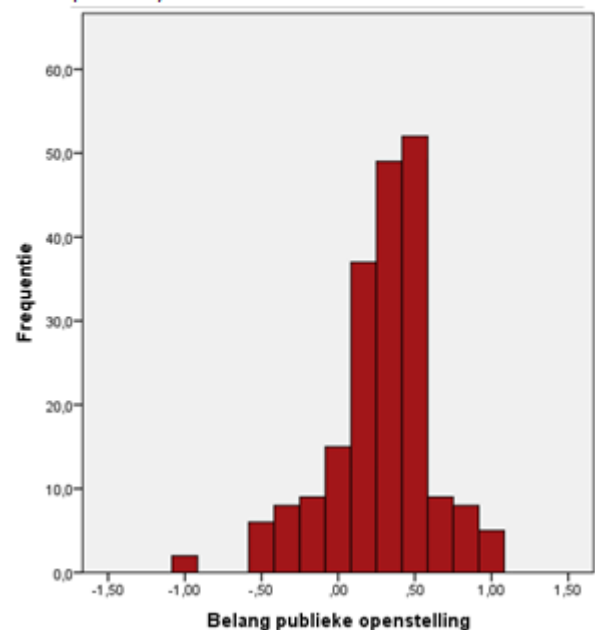
Het belang van publieke openstelling correspondeert met vraag 12 uit de enquête (zie bijlage). De bijbehoren hypothese is: *Naarmate mensen positiever zijn over publieke openstelling van particulier bewoonde kastelen, zullen ze de particulier bewoonde buitenplaats meer waarderen.*

De gemiddelde score van het belang voor publieke openstelling van de particulier bewoonde buitenplaats is in Veenendaal; +0,37 en in Breukelen +0,29 (op een schaal van uiterst negatief (-1) tot uiterst positief (+1)). In Veenendaal is men dus iets positiever, maar verder valt op dat het algemene beeld hetzelfde is. Belangrijk is om te vermelden dat in de vraagstelling expliciet is aangegeven dat het om het buitenhuis gaat, maar dat respondenten mogelijk toch aan het algehele landgoed hebben gedacht. Ook een kanttekening is dat landgoed Prattenburg meer publiek opengestelde delen heeft dan Gunterstein, maar dat bij beide het buitenhuis niet publiek opengesteld is. Wel zijn de mogelijkheden voor een afspraak bij Prattenburg iets ruimer dan bij Gunterstein. Over het algemeen onderschrijft men het belang van publieke openstelling en zijn er slechts weinig die er geen waarde aan hechten. Blijkbaar voelt men zich als lokale gemeenschap verbonden bij een cultuurhistorisch object als een buitenplaats en is meer nieuwsgierig en geïnteresseerd. Het is niet bekend of de mensen die een negatieve score geven, vinden dat de bewoners het recht hebben om gesloten te blijven. Wel geven respondenten bij het beantwoorden van deze vragen vaak aan dat het buitenhuis het eigendom is van de eigenaars die er wonen en ze het daarom niet open hoeven te stellen: *“Ik zou mijn huis ook niet openzetten voor Jan en alleman.”* Het kan echter ook zijn dat ze niet geïnteresseerd zijn en ze daarom geen belang hechten aan publieke openstelling van de buitenhuizen.

Figuur 4.1.15: Gestandaardiseerde scores belang publieke openstelling en frequentie in Veenendaal (-1 uiterst negatief, +1 uiterst positief)

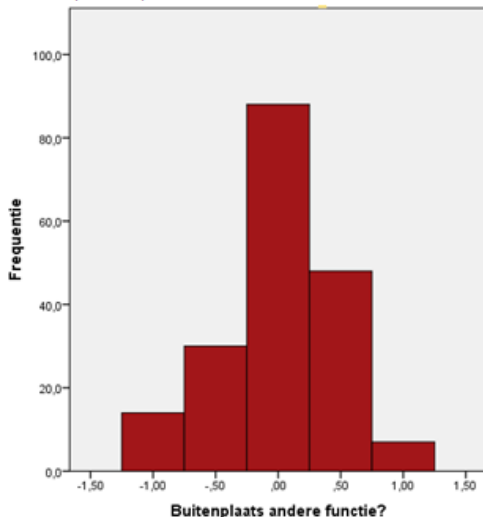

Figuur 4.1.16: Gestandaardiseerde scores belang publieke openstelling en frequentie in Breukelen (-1 uiterst negatief, +1 uiterst positief)

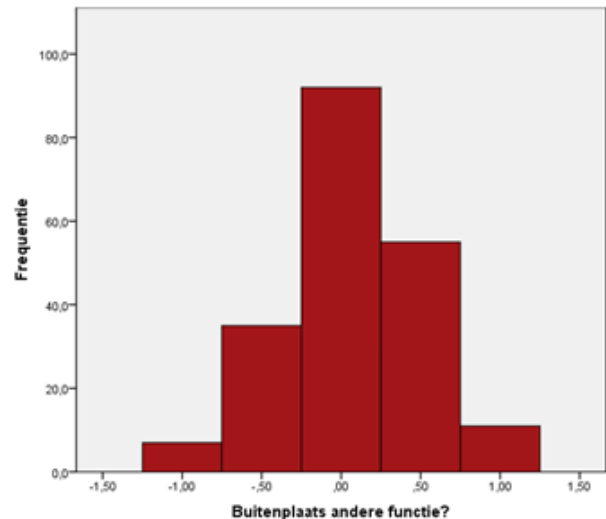

In de analyse wordt vraag 12D uit de enquête niet meegenomen, maar wanneer er toch een blik op wordt geworpen blijkt duidelijk dat de grafieken positief scheef zijn. De meerderheid van de respondenten is neutraal over een andere functie voor het particulier bewoonde buitenhuis en een aanzienlijke groep mensen staat er negatief tegenover (let op: een positieve score!). Men wil het dus over het algemeen houden zoals het is en heeft geen behoefte aan bijvoorbeeld een museum die de particuliere bewoning over zou nemen. Dit beeld is in Breukelen iets sterker dan in Veenendaal.

Figuur 4.1.17: Gestandaardiseerde scores andere functie voor buitenplaats in Veenendaal (-1 uiterst negatief, +1 uiterst positief)

Figuur 4.1.18: Gestandaardiseerde scores andere functie voor buitenplaats in Breukelen (-1 uiterst negatief, +1 uiterst positief)

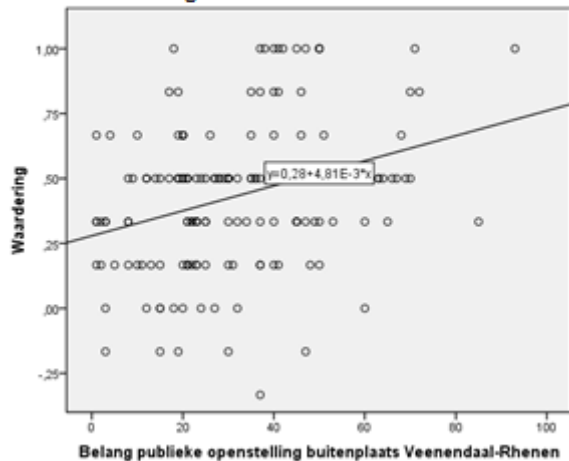

Het belang dat respondenten hechten aan publieke openstelling heeft in Veenendaal een significant ($b = +0.404$, $p < 0.01$) effect op de mate van waardering. 17.3% wordt verklaard door belang publieke openstelling (matig sterk effect). $R^2 = 0.173$, $F(1,166) = 35.9$, $p < 0.001$.

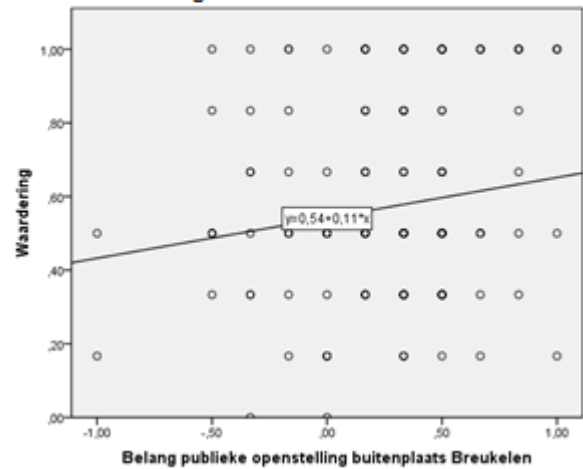
Het belang dat respondenten hechten aan publieke openstelling heeft in Breukelen een significant ($b = +0.011$, $p < 0.05$) effect op de mate van waardering. 1,6% wordt verklaard door belang publieke openstelling (zwak effect). $R^2 = 0.016$, $F(1,191) = 4.1$, $p < 0.05$.

Opvallend is het positief matig sterke verband (17,3%) tussen het belang dat men in Veenendaal hecht aan publieke openstelling en mate van waardering voor het particulier bewoonde buitenhuis. In Breukelen vindt men publieke openstelling veel minder een deelvoorwaarde om de buitenplaats te waarderen. Dit kan worden verklaard doordat Gunterstein in mindere mate publiekelijke activiteiten organiseert en faciliteert voor het grote publiek. Mensen zijn dus simpelweg niet bekend met publieke openstelling, maar zouden het – zoals blijkt uit de quotes – wel graag willen bezoeken. Publieke openstelling is dus een middel om de waardering te verbeteren. De bewoners van Buitenplaats Prattenburg organiseren wel zo nu en dan publieke activiteiten en faciliteren publieke voorzieningen voor recreatie, zoals fiets – en wandelpaden.

Figuur 4.1.19: Spreidingsdiagram belang publieke openstelling en mate van waardering in Veenendaal

Figuur 4.1.20: Spreidingsdiagram belang publieke openstelling en mate van waardering in Breukelen

Kijkend naar de quotes over het belang van publieke openstelling van het particulier bewoonde buitenhuis, valt de tweedeling tussen Breukelen en Veenendaal op. In Breukelen zijn er veel mensen die best eens van een particuliere openstelling gebruik willen maken, maar in Veenendaal leeft die behoefte niet, omdat daar het aanbod blijkbaar voldoende is.

Veenendaal

“Er zijn regelmatig activiteiten zijn en ik kom ze vaak tegen in het bos.”

“Ze treden de afgelopen jaren meer naar buiten treden mijns inziens, als doel middelen te verwerven ter instandhouding van het landgoed.”

“Er worden wel dingen georganiseerd, maar het is niet al te open naar omwonenden.”

Breukelen

“Ik zou het weleens van binnen willen zien, maar daar is tot nu toe nog niets van terecht gekomen.”

“Zou leuk zijn als het iets vaker open was.”

“Wil wel eens binnen kijken maar kan niet echt.”

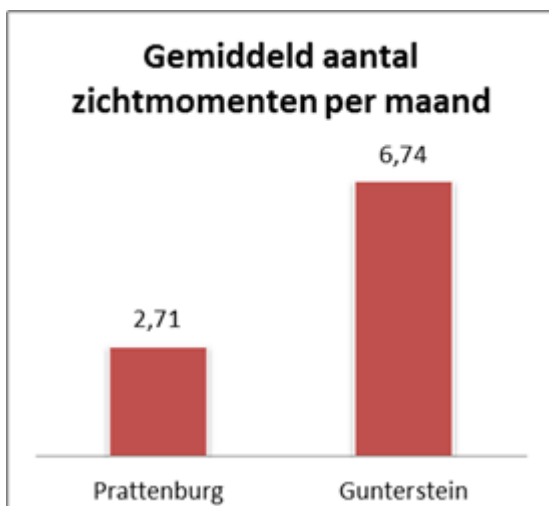
“Zou graag eens met een gids naar binnen willen, om meer te weten te komen over de geschiedenis.”

“Vaker mogelijkheid om het te bezoeken.”

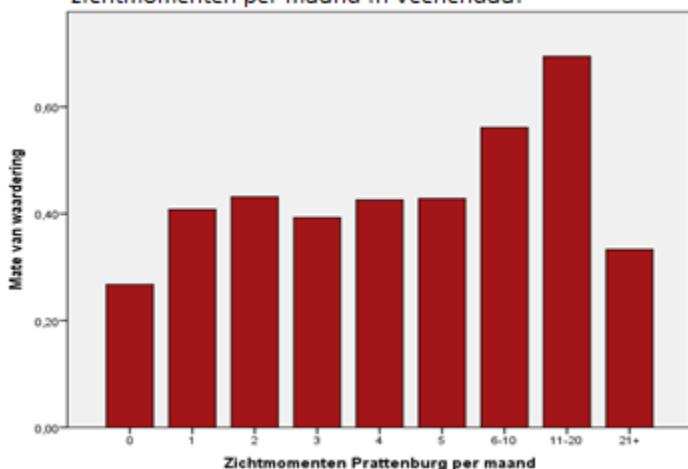
4.1.3 Zichtmomenten van de buitenplaatsen

Gunterstein is zichtbaar gelegen aan een drukke openbare weg, vlakbij het centrum van Breukelen. Aan de andere kant is Prattenburg meer verscholen in het bos van het bijbehorende landgoed, en tevens ook niet direct bereikbaar per auto. Omdat deze locaties dus erg van elkaar verschillen is Gunterstein meer zichtbaar in het dagelijks leven van een bewoner uit Breukelen, dan Prattenburg is voor een bewoner uit Veenendaal of Rhenen. Het figuur over het gemiddelde aantal zichtmomenten per maand laat zien dat Gunterstein bijna 2,5 keer in de maand meer wordt gezien dan Prattenburg. De zichtbaarheidsfrequentie correspondeert met vraag 5 uit de enquête (zie bijlage). De bijbehorende hypothese is: *Naarmate de buitenplaats meer zichtbaarheid heeft in het dagelijks leven van omwonenden, zullen ze meer waardering hebben voor de particulier bewoonde buitenplaats.*

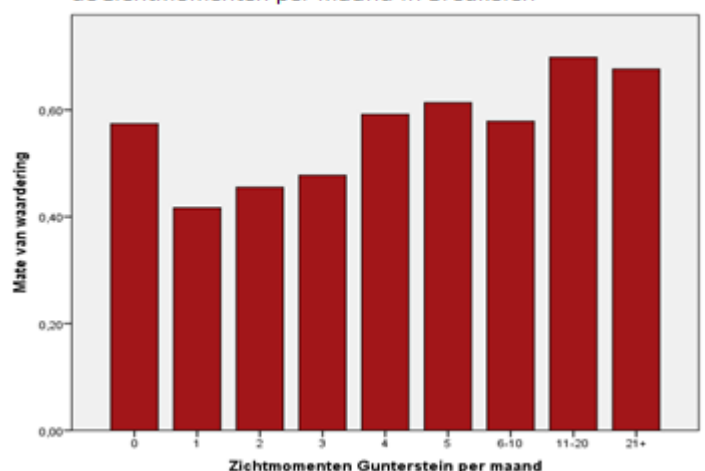
Om te weten of het hogere aantal zichtmomenten van Gunterstein, in vergelijking met Prattenburg, ook leidt tot meer waardering van de buitenplaats is zijn de zichtmomenten per maand in verband gebracht met de mate van waardering in figuur 4.1.21 en 4.1.22. Bij zowel Breukelen als Veenendaal een positieve lijn te zien.

Figuur 4.1.21: Mate van waardering gerelateerd aan de zichtmomenten per maand in Veenendaal

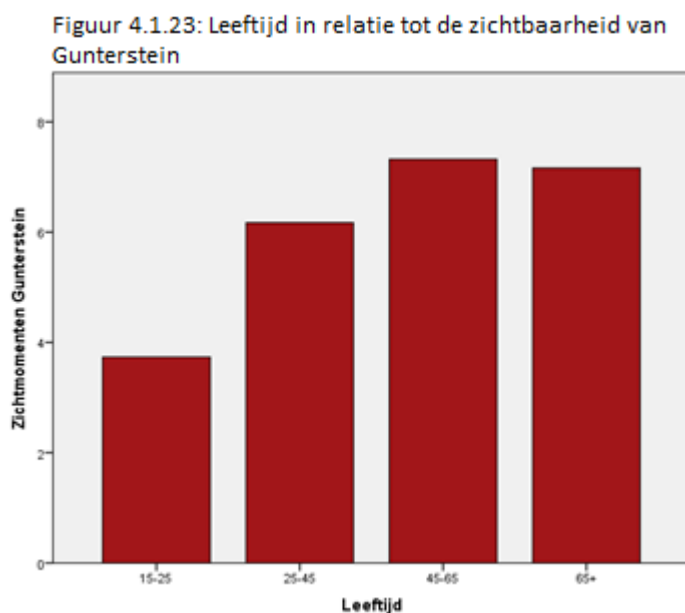
Figuur 4.1.22: Mate van waardering gerelateerd aan de zichtmomenten per maand in Breukelen

Veenendaal: De regressieanalyse toont dat de zichtbaarheidsfrequentie van Prattenburg een significante invloed heeft op de waardering van de particulier bewoonde buitenplaats. $B=+0,025$, $p<0,001$. Van de variantie in de waardering van de buitenplaats wordt 5.1% verklaard door de zichtbaarheidsfrequentie, dit is een zwak verband. Adjusted $R^2 = 0,51$, $F(1, 174)=10,4$, $p<0,001$.

Breukelen: De regressieanalyse toont dat de zichtbaarheidsfrequentie van Gunterstein een significante invloed heeft op de waardering van de particulier bewoonde buitenplaats. $B=+0,008$, $p<0,001$. Van de variantie in de waardering van de buitenplaats wordt 5,4% verklaard door de zichtbaarheidsfrequentie, dit is een zwak verband. Adjusted $R^2 = 0,054$, $F(1, 189)=11,8$, $p<0,001$.

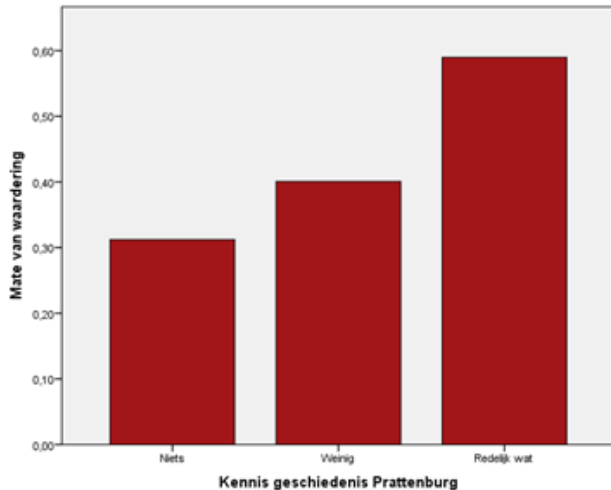
Uit een regressieanalyse is gebleken dat de hoeveelheid zichtmomenten een significante en positieve invloed heeft op de waardering voor zowel Veenendaal als Breukelen. De sterkte van beide verbanden is echter wel zwak (5,1 % voor Veenendaal en 5,4% voor Breukelen), zoals te zien in de analyses in de boxen. De hoeveelheid zichtmomenten is dus van invloed op de waardering, maar geen grote verklaringsfactor. Verder heeft de leeftijd van de respondenten in Veenendaal geen invloed op het aantal zichtmomenten per maand, terwijl in Breukelen leeftijd van de respondenten wel invloed op de zichtbaarheidsfrequentie. In figuur 4.1.23 is te zien dat oudere respondenten (leeftijdsgroep 45-65+) het buitenhuis bijna 2 keer zoveel zien als jongere respondenten (leeftijdsgroep 15:25)

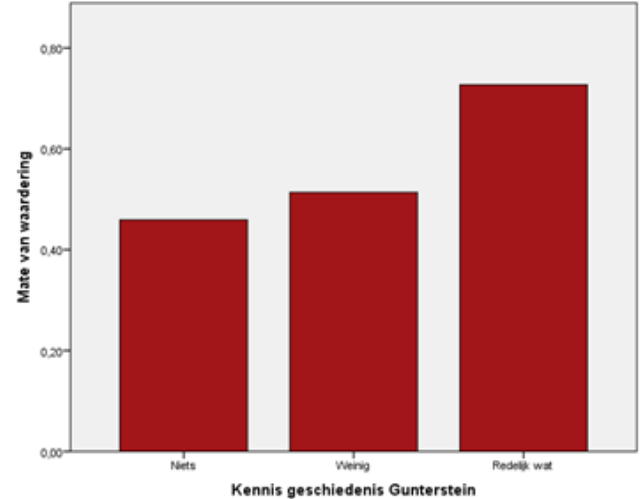
4.1.4 Kennis van geschiedenis buitenplaats

Om te weten of de kennis die omwonenden hebben over de geschiedenis van de buitenplaats van invloed is op de waardering van de buitenplaats is de kennis die omwonenden hebben van beide buitenplaatsen tegenover de mate van waardering gezet in figuur 4.1.24 en 4.1.25. Er valt te zien dat in zowel Veenendaal als Breukelen, de waardering sterk toeneemt naarmate men meer weet over de geschiedenis van de buitenplaats.

Figuur 4.1.24: de kennis van de geschiedenis over het kasteel gerelateerd aan de waardering in Veenendaal

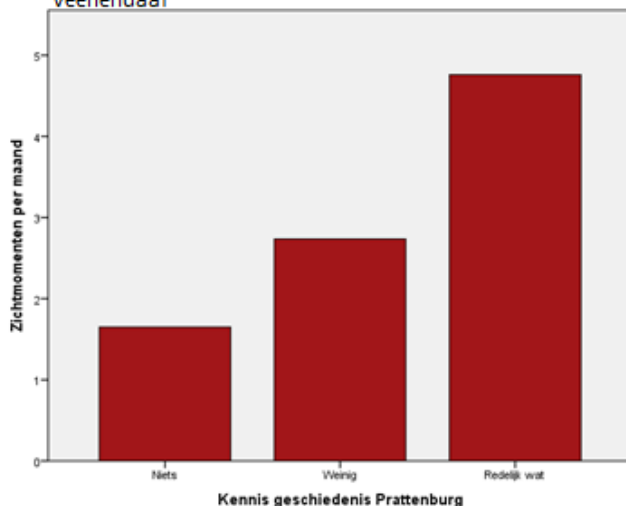

Figuur 4.1.25: de kennis van de geschiedenis over het kasteel gerelateerd aan de waardering in Breukelen

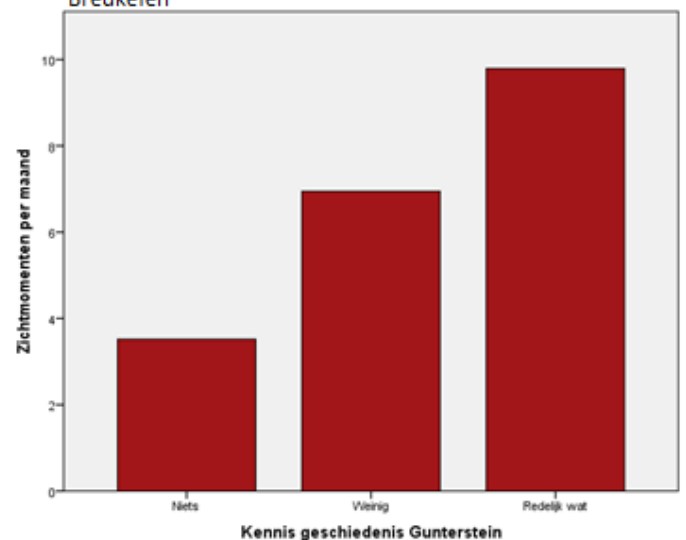

Gezien het aantal zichtmomenten per maand van Prattenburg en Gunterstein zo erg van elkaar verschillen (zie: zichtmomenten van buitenplaatsen) is het interessant om te kijken of de geschiedkundige kennis van omwonenden invloed heeft op het aantal zichtmomenten per maand. Dit verband is niet voortgekomen uit de theoretische inkadering, maar is wel interessant om nader te onderzoeken. In de onderstaande grafieken 4.1.26 en 4.1.27 is de geschiedkundige kennis van bewoners van Veenendaal en Breukelen tegenover de zichtmomenten per maand van zowel Prattenburg als Gunterstein. Er is te zien dat de respondenten die aangaven 'redelijk wat' te weten over de geschiedenis in zowel Veenendaal als Breukelen het kasteel minstens 2 keer zo vaak zien per maand dan respondenten die aangaven 'niets' over de geschiedenis te weten.

4.1.26: de kennis van de geschiedenis over het kasteel gerelateerd aan de zichtmomenten per maand in Veenendaal

4.1.27: de kennis van de geschiedenis over het kasteel gerelateerd aan de zichtmomenten per maand in Breukelen

Veenendaal: Uit de variantieanalyse bleek dat de kennis van de geschiedenis significant verschilt. $F(2;179)=5,9$; $p=0.003$. Er is sprake van een zwak effect, 6% van de variantie in waardering wordt verklaard door de kennis ($\eta^2=0,06$).

Breukelen: Uit de variantieanalyse bleek dat de kennis van de geschiedenis significant verschilt. $F(2;193)=15,1$; $p=0.000$. Er is sprake van een matig sterk effect, 13% van de variantie in waardering wordt verklaard door de kennis ($\eta^2=0,13$).

Om te testen of de geschiedkundige kennis van de omwoners daadwerkelijk van invloed is op de waardering van de twee particulier bewoonde buitenplaatsen is een variantieanalyse uitgevoerd (zie bovenstaande boxen). Hieruit is gebleken dat historische kennis invloed heeft op de waardering van de kastelen en buitenplaatsen, het verband is voor beide buitenplaatsen significant en positief. In Veenendaal is het verband zwak (6%) en in Breukelen matig sterk (13%). Naarmate de kennis over de geschiedenis van de buitenplaats groter is, zal men de buitenplaatsen ook meer waarderen.

Veenendaal: Uit de Levene's test op homogeniteit van variantie, een vereiste voor de variantieanalyse, is gebleken dat de varianties oneven zijn (sig= 0,001)

Breukelen: Uit de Levene's test op homogeniteit van variantie, een vereiste voor de variantieanalyse, is gebleken dat de varianties oneven zijn (sig= 0,001)

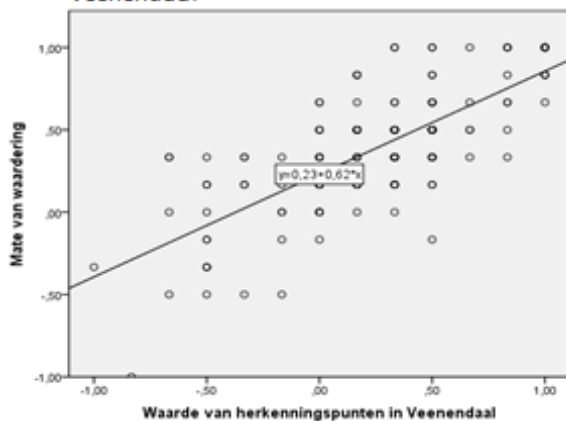
Om te testen of de geschiedkundige kennis een significante invloed heeft op het aantal zichtmomenten per maand moet een variantieanalyse worden uitgevoerd. De dataset voldoet echter niet aan een hoofdeis van de variantieanalyse, namelijk de homogeniteit van variantie, dus blijft het bij de beschrijvende statistiek.

4.1.5 Waardering van herkenningpunten

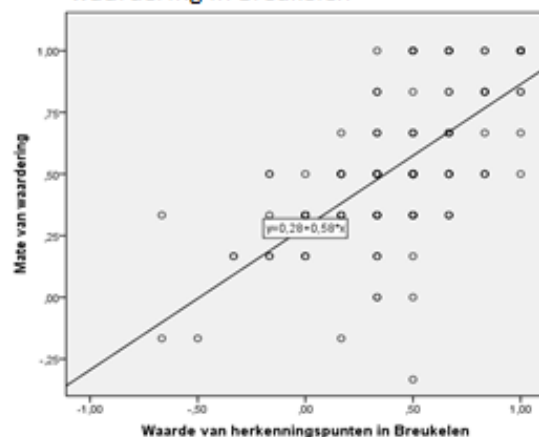
Niet alleen de zichtmomenten van de buitenplaatsen maken deel uit van de zichtbaarheid van de buitenplaatsen, de waarde die omwonenden hechten aan herkenningpunten speelt ook een rol. Omwonenden zijn in de enquête gevraagd of ze zich thuis voelen in hun woonplaats door herkenningpunten, verder is ook specifiek gevraagd men Prattenburg of Gunterstein een belangrijk herkenningpunt vond in de omgeving. De gebruikte vragen zijn 6 a, b en c uit de enquête (zie bijlage).

Om te weten te komen of de waardering van herkenningpunten in relatie staat tot de waardering van particulier bewoonde buitenplaatsen is er een regressieanalyse uitgevoerd. Bij zowel Veenendaal als Breukelen heeft de waarde van herkenningpunten een significant en positief verband met de waardering voor particulier bewoonde buitenplaatsen (54,6% voor Veenendaal en 46,3% voor Breukelen, dit zijn beide sterke verbanden). De regressieanalyse is geïllustreerd door middel van spreidingsfiguren 4.1.28 en 4.1.29.

Figuur 4.1.28: spreidingsdiagram van de herkenningpunten en de waardering in Veenendaal

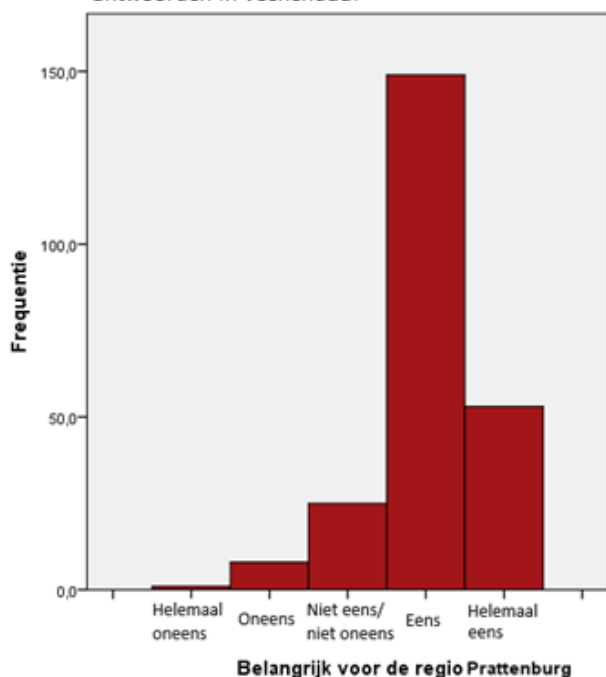
Figuur 4.1.29: spreidingsdiagram van de herkenningpunten en de waardering in Breukelen

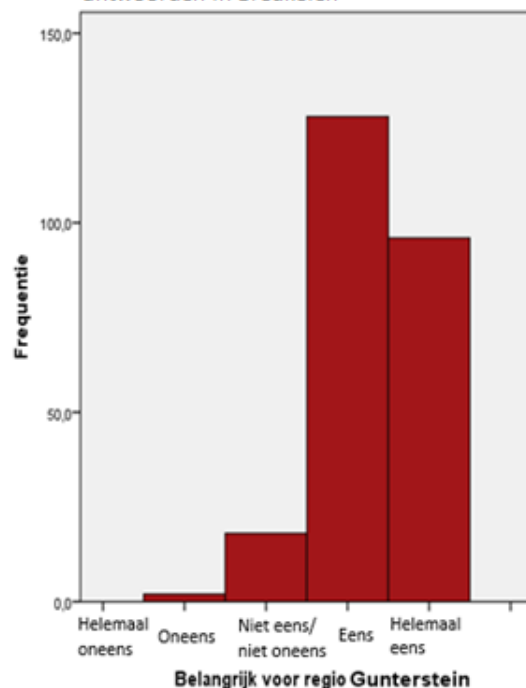
4.1.6 Verscheidenheid van kastelen in de omgeving

Omwonenden hebben in de enquête (vraag 22) aangegeven wat zij vinden van de hoeveelheid kastelen en de verschillende functies die ze vervullen in hun woonomgeving. Dit wordt ook wel de verscheidenheid aan kastelen genoemd. Hierbij hoort de volgende hypothese: naarmate er bij omwonenden van een particulier kasteel meer alternatieve kastelen en buitenhuizen in de woonomgeving zijn en ze dit ook signaleren, zullen ze minder waardering hebben voor het specifieke particulier bewoonde kasteel. Vraag 22 stelde bewoners de vraag of het kasteel of buitenplaats belangrijk is voor hun omgeving waar ze wonen. In figuur 4.1.30 is de uitslag hiervan te zien van Prattenburg en in figuur 4.1.31 van Gunterstein.

Figuur 4.1.30: frequentie van de gegeven antwoorden in Veenendaal

Figuur 4.1.31: frequentie van de gegeven antwoorden in Breukelen

Uit de figuren valt op dat deze negatief scheef zijn. Dit betekent in dit geval dat het overgrote deel eens of helemaal eens is met de stelling is. In zowel Veenendaal als Breukelen vinden de meeste mensen het kasteel dus belangrijk voor hun omgeving.

4.2 De meervoudige regressie

Om meerdere uitspraken te kunnen doen over de opgestelde hypothesen zal nog gebruik worden gemaakt van een meervoudige regressie (zie hoofdstuk 2 uitleg hiervan). Hieruit zal kunnen worden geconcludeerd of hypothesen worden aangenomen of verworpen. In dit hoofdstuk zullen alleen de significante variabelen uitgebreid worden behandeld. De niet significante en dus verworpen hypothesen zullen even kort benoemd worden. Daarnaast is de volledige regressie analyse, en andere toets uitkomsten, te vinden in de bijlage.

Tabel 4.2.1 laat de uitkomst van de meervoudige regressie zien van Veenendaal. Hieruit is te concluderen dat er twee variabelen significant zijn en dus een verband hebben met de waardering van het particulier bewoonde kasteel.

Ten eerste de variabele die het verband beschrijft tussen waardering en de openstelling van het particulier bewoonde kasteel. Deze variabele beschrijft het verband tussen de publieke openstelling, en de algemene houding ten opzichte van particulier bewoonde kastelen, van het kasteel en de waardering hiervan. De hypothese die hierbij gevormd is luidt: naarmate mensen positiever zijn over publieke openstelling van particulier bewoonde kastelen, zullen ze het particulier bewoonde kasteel meer waarderen. Uit tabel 4.2.1 is af te leiden dat het hier gaat om een positief verband. Oftewel: hoe meer het kasteel opengesteld is voor publiek, hoe hoger de waardering is voor het particulier bewoonde kasteel. Er kan daarbij met 95% betrouwbaarheid worden gesteld dat de hypothese juist is.

Tabel 4.2.1: multiële lineaire regressie output per variabele op waardering, Veenendaal

Onafhankelijke variabele	B	Standaardfout	p
Leeftijd	0,002	0,001	0,16
Woonduur	-0,001	0,001	0,5
Laag opgeleid	-0,081	0,062	0,194
Middelbaar opgeleid	-0,018	0,04	0,653
Geen kennis geschiedenis	0,014	0,063	0,82
Weinig kennis geschiedenis	-0,023	0,053	0,671
Verscheidenheid	0,072	0,084	0,398
Zichtbaarheid	0,547	0,054	0**
Particuliere bewoning	0,134	0,062	0,033*
Redelijke kennis particuliere bewoning	-0,049	0,065	0,45

*significant met 95% betrouwbaarheid

**significant met 99% betrouwbaarheid

Ten tweede is te zien dat er een significant verband bestaat tussen de zichtbaarheid van het kasteel en de waardering van het particulier bewoonde kasteel. De gevormde hypothese hierbij luidt: naarmate het kasteel meer zichtbaarheid heeft in het dagelijks leven van de omwonenden, zullen zij meer waardering hebben voor het particulier bewoonde kasteel. Er is hier weer sprake van een positief verband. Dit betekent dus dat een hogere mate van zichtbaarheid zal leiden tot een hogere waardering van het particulier bewoonde kasteel. Hiermee kan de hypothese met 99% betrouwbaarheid worden aangenomen.

Deze twee variabelen verklaren 53% van (zie bijlage R²) de waardering van het particulier bewoonde kasteel. De overige procenten worden dus verklaard door variabelen die niet in dit model zijn opgenomen.

Tabel 4.2.2 laat de uitkomsten zien van de meervoudige regressie van Breukelen. Hier is al gelijk een verschil te zien tussen de twee gebieden. Particuliere bewoning is namelijk in Veenendaal wel een significant variabele, maar in Breukelen niet.

In Breukelen is alleen zichtbaarheid een significant variabele voor de waardering van het particulier bewoonde kasteel. Er is te zien dat dit verband bijna gelijk is met Veenendaal. Hier geldt dus ook weer dat een hogere mate van zichtbaarheid zal leiden tot een hogere waardering van het particulier bewoonde kasteel. In Breukelen wordt de hypothese daarom, met 99% betrouwbaarheid, aangenomen. Voor Veenendaal kan dit niet gezegd worden omdat de variabele daar niet significant is. Deze variabele verklaard 47% (zie bijlage R²) van de waardering van het particulier bewoonde kasteel. De overige procenten worden dus verklaard door variabelen die niet in dit model zijn opgenomen.

Tabel 4.2.2: multiële lineaire regressie output per variabele op waardering, Breukelen

Onafhankelijke variabele	B	Standaardfout	p
Leeftijd	0,001	0,001	0,546
Woonduur	0,001	0,001	0,588
Laag opgeleid	0,054	0,065	0,411
Middelbaar opgeleid	-0,02	0,035	0,554
Geen kennis geschiedenis	-0,067	0,048	0,166
Weinig kennis geschiedenis	-0,049	0,041	0,235
Verscheidenheid	0,018	0,075	0,809
Zichtbaarheid	0,538	0,053	0**
Particuliere bewoning	0,038	0,045	0,398
Redelijke kennis particuliere bewoning	0,093	0,087	0,289

*significant met 95% betrouwbaarheid

**significant met 99% betrouwbaarheid

De twee regressieanalyses komen dus gedeeltelijk overeen. Zo is zichtbaarheid in beide gebieden een significante factor die de waardering van het particulier bewoonde kasteel op een positieve manier beïnvloedt. Desondanks zijn er ook verschillen tussen de gebieden. In Veenendaal speelt namelijk de publieke openstelling van het kasteel een rol bij de waardering hiervan, terwijl dit in Breukelen niet het geval is. Dit is een interessante bevinding die vraagt om vervolg onderzoek over waarom deze verschillen er precies zijn.

4.2.2 Enkelvoudige toetsen

Uit de meervoudige regressie blijkt dat er twee variabelen significant zijn. Dit hoeft niet te betekenen dat alle andere variabelen nutteloos zijn. Deze variabelen zijn wellicht nog significant bij een enkelvoudige toets. Hierbij toets je het directe verband tussen twee variabelen zonder invloed van de andere variabelen.

Zoals te zien in tabel 4.2.1 ligt de p waarde van leeftijd relatief dicht bij 0,05. Dit wil zeggen dat het net niet significant is. Deze variabele zal dus wellicht bij een enkelvoudige regressie wel significant zijn. Uit de regressie analyse (zie bijlage) blijkt inderdaad dat in Veenendaal leeftijd significant is voor de waardering van het particulier bewoonde kasteel. Naarmate een persoon ouder is zal hij het kasteel meer gaan waarderen.

Uit de enkelvoudige regressie van Breukelen (zie bijlage) blijkt ook dat leeftijd significant is. Hierdoor kan de eerste hypothese alsnog met 99% betrouwbaarheid worden aangenomen: *Naarmate mensen ouder zijn, zullen zijn het particulier bewoonde kasteel meer waarderen.* Dit geldt dus voor beide gebieden.

Een tweede variabele die in de enkelvoudige regressie wel significant blijkt te zijn is de zichtbaarheid van het kasteel. In de meervoudige regressie bleek deze variabele voor Veenendaal niet significant, maar voor Breukelen wel significant. Uit de enkelvoudige regressie (zie bijlage) komt echter dat de variabele voor Veenendaal ook significant is. Een hogere mate van zichtbaarheid zal dus leiden tot een hogere waardering van het particulier bewoonde kasteel. De achtste hypothese kan dus voor beide gebieden met 99% betrouwbaarheid worden aangenomen.

De verschillen tussen de meervoudige en enkelvoudige regressie kunnen worden verklaard doordat de meervoudige regressie alle variabelen meeneemt in de analyse. De enkelvoudige regressie analyseert alleen het verband tussen één onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele. Dit zorgt er dus voor dat er andere gegevens komen uit de twee verschillende methodes.

4.3 de verworpen hypothesen

Uit hoofdstuk 4.2 is gebleken dat er meerdere hypothesen kunnen worden aangenomen. Desondanks zijn er ook variabelen getoetst die niet significant bleken te zijn. Van deze variabelen moet de hypothese dus worden verworpen. De volgende variabelen zijn niet significant gebleken: kennis over de geschiedenis, verscheidenheid, opleiding en woonduur (hypothese 2, 3, 5 en 6). Er bestaat dus geen significant verband tussen deze variabelen en de waardering van particulier bewoonde kastelen.

5. Conclusie

De doelstelling van het onderzoek was om de waardering van omwonenden voor particulier bewoonde kastelen en buitenplaatsen te inventariseren en aanbevelingen te kunnen doen voor de particuliere bewoners om de beeldvorming rond particuliere bewoning positief te beïnvloeden. In de conclusie wordt deze doelstelling bereikt door in de eerste plaats een overzicht te geven van de onderzochte factoren die de waardering voor particulier bewoonde buitenplaatsen al dan niet beïnvloeden. Tevens wordt hierbij een concrete betekenis aan de resultaten gegeven, evenals een inhoudelijke, verdiepende suggestie voor vervolgonderzoek. Daarna volgt de beantwoording van de hoofdvraag. Tot slot zal er reflecterend worden teruggeblikt op het onderzoeksproces en worden zaken aangestipt die verbetering of uitdieping behoeven.

Er zijn drie hypothesen opgesteld over persoonskenmerken. Volgend uit de literatuur, hebben leeftijd, opleiding en woonduur een positieve invloed op de mate van waardering van omwonenden op de particulier bewoonde buitenplaats. Ouderen zouden meer waardering hebben voor de esthetische waarde van het landschap en cultuurhistorische objecten (Buijs & De Vries, 2005; Schuttelaar & Partners, 2006; Crommentuijn et al., 2007) maar dit geldt – onafhankelijk van de leeftijd – ook voor hoogopgeleiden. Voor de factor leeftijd is dit verband inderdaad bevestigd. Het is een algemeen gegeven dat ouderen meer waardering hebben voor landschapskarakteristieken, waaronder een buitenhuis, kasteel en landgoed. Uit het kwalitatieve component van het onderzoek blijkt dat men de buitenhuizen ook daadwerkelijk als karakteristieke objecten herkent en erkent. Concreet betekent dit dat vooral ouderen het landgoed zullen bezoeken omdat ze het waarderen. Een vervolgonderzoek moet inzicht bieden in welke (combinatie van) activiteiten ouderen willen ondernemen bij een bezoek aan cultuurhistorische objecten. Komen ze vooral om buiten te recreëren, voor eventuele horecavoorzieningen, voor de rust of om iets te leren? Blijven ze vervolgens ook terugkomen, of zijn het incidentele bezoeken? En hoe kunnen ook jongeren meer waardering krijgen voor de buitenhuizen? Liggen er mogelijkheden om ook deze groep te benaderen?

Het is opmerkelijk dat de factor opleiding geen rol speelt in de mate van waardering voor de buitenhuizen Prattenburg en Gunterstein. Dit is in tegenspraak met de literatuurstudie, waar wordt gesteld dat hoogopgeleiden zelfs meer geld over hebben om dicht bij cultureel erfgoed te wonen (Lazrak & Rouwendal, 2009). Dit betekent dat de bewoners van de buitenplaatsen zich niet speciaal op een doelgroep in de lokale samenleving op basis van opleidingsniveau hoeven te richten. Verder onderzoek is aanbevolen om te bezien waar de interesses liggen van hoog – en laagopgeleiden bij de waardering van de buitenplaatsen. Wellicht hebben laagopgeleiden meer interesse in ontspannende en recreërende activiteiten bij de buitenhuizen en zoeken hoogopgeleiden meer naar dingen om iets te leren. Dit dient echter verder onderzocht te worden.

Bij het derde persoonskenmerk, de woonduur, is wel een significant positief effect gevonden, hoewel in Veenendaal beduidend sterker dan in Breukelen. Dit is in overeenstemming met reeds bestaand onderzoek (Purcell & Nasar, 1992; Crommentuijn et al., 2007). Hoe langer men in dezelfde plaats woont, hoe meer waardering men heeft voor de buitenplaats. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de woonduur in de eerste plaats effect heeft op kennis die men heeft vergaard van de omgeving en de buitenplaats of het sociale netwerk dat in de loop van de jaren is opgebouwd. Woonduur is dus een overkoepelende factor die effect heeft op meerdere andere factoren. Het heeft niet direct invloed op de mate van waardering voor het particulier bewoonde buitenplaats, er is sprake van een indirecte relatie. Hoe deze relatie er precies uit ziet en hoe sterk de effecten zijn, dient nader onderzocht te worden.

Deelvraag 2 uit de vraagstelling gaat over de kennis die omwonenden hebben over de particulier bewoonde buitenplaats en welk effect dit heeft op de waardering: *Wat voor kennis over de*

geschiedenis hebben de omwonenden van de particulier bewoonde buitenplaats en in hoeverre beïnvloedt dit de waardering van omwonenden? Het blijkt dat kennis over de geschiedenis van het particulier bewoonde kasteel op een positieve manier van invloed is op de mate van waardering, maar dat dit effect in Breukelen sterker is dan in Veenendaal. Bevindingen uit eerder onderzoek (Poria et al., 2006) worden bevestigd. Verder is het aantal maandelijkse zichtmomenten van het buitenhuis positief gelinkt aan de kennis die omwonenden hebben over de buitenplaatsen. Hoe vaker omwonenden het kasteel zien, hoe meer ze van de geschiedenis afweten. Dit verband is niet toetsbaar vanwege gebrekkige data door de beperkte vraagstelling, toekomstig onderzoek zou dit verband kwalitatief kunnen onderzoeken, of uitgebreidere enquêtevragen formuleren. Concreet betekent dit dat kennis aanbieden aan omwonenden resulteert in een hogere waarderingsscore voor de buitenplaats. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door fysieke informatievoorzieningen te plaatsen, zoals informatieborden langs wandelpaden. Echter kan dit ook op een meer eigentijdse manier; bijvoorbeeld via sociale media of in lokale kranten de mensen kennis bijbrengen over de geschiedenis van de buitenplaats. Zo wordt op de Facebookpagina van Landgoed Prattenburg al een en ander verspreid aan oude foto's. Of sociale media daadwerkelijk effect hebben, is gezien de overwegend jongere doelgroep van Facebook e.d. de vraag. Wel staat vast dat er relatief eenvoudige middelen zijn om als landgoed naar buiten te treden en zodoende waardering op te bouwen.

Uit de literatuurstudie blijkt dat het combineren van particuliere bewoning van buitenplaatsen met publieke openstelling zorgt voor meer waardering onder omwonenden (Coeterier, 1995). Deelvraag 1 gaat hier specifiek op in: *In hoeverre draagt de publieke functie van de particulier bewoonde buitenplaats bij aan de acceptatie hiervan en hoe beïnvloedt dit de waardering van omwonenden?* Het veronderstelde effect wordt bevestigd en is in Veenendaal duidelijker aanwezig dan in Breukelen, wat waarschijnlijk komt doordat men in Veenendaal meer bekend is met publieke openstelling en activiteiten. Landgoed Prattenburg uit zich regelmatig met publiekelijk toegankelijke activiteiten en faciliteert recreatievoorzieningen op het landgoed, zoals parkeergelegenheden, wandel- en fietspaden en het onlangs geopende Beleefpad. In Breukelen daarentegen, ontbreken dit soort zaken. Echter leeft publieke openstelling hier wel, want wanneer omwonenden er expliciet op bevestigd worden, geven ze vaak aan dat ze het jammer vinden dat ze het particulier bewoonde buitenhuis en het landgoed niet kunnen bezoeken. Voor landgoed Breukelen ligt er dus een grote mogelijkheid om hieraan gehoor te geven en in te spelen op de behoefte. Enerzijds kan dat actief en organiserend, bijvoorbeeld door het geven van (meer) rondleidingen. Anderzijds kan Gunterstein ook een faciliterende rol spelen door recreatievoorzieningen aan te leggen. Dieper kwalitatief onderzoek is nodig met betrokkenen om te inventariseren hoe hier gestalte aan kan worden gegeven.

Op basis van Purcell & Nasar (1992) is onderzocht of de verscheidenheid aan kastelen leidt tot meer waardering voor een specifiek kasteel of buitenplaats. Hierbij is ook de centrale-plaatsentheorie van Christaller (1966) meegenomen, waaruit blijkt dat een overdaad aan voorzieningen, bijvoorbeeld kastelen, kan leiden tot een bepaald verzadigingsniveau. Echter is gebleken dat de enquêtevragen het construct onvoldoende dekken voor gedegen uitspraken. Ook moet worden geconcludeerd dat dit thema onvoldoende wetenschappelijke basis heeft om het daadwerkelijk deductief te toetsen. Via de weg van inductie is de kwaliteit van het construct onvoldoende om er conclusies en aanbevelingen over te stellen. Verder onderzoek met een betere afbakening en operationalisatie van het construct is mogelijk, maar het is de vraag of het zinvol is zonder gedegen wetenschappelijke basis. Ook is het de vraag of dit thema wel maatschappelijk relevant is, aangezien er moeilijk een concrete maatschappelijke betekenis aan verbonden kan worden. Deelvraag 3 kunnen we dus niet beantwoorden: *In hoeverre is er sprake van een relatie tussen de lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen en de waardering van omwonenden voor het particulier bewoonde kasteel?*

Inzichten van Hägerstrand (1970), Purcell en Nasar (1992), Coeterier (1995), Casey (1996) en Tuan (1997) vormen het fundament voor de veronderstelling dat het aantal zichtmomenten een positief

effect heeft op de mate van waardering voor de particulier bewoonde buitenplaats. Geformuleerd in deelvraag 4 luidt het: *In hoeverre heeft de zichtbaarheid van het buitenhuis van de particulier bewoonde buitenplaats invloed op de waardering ervan door omwonenden?* Uit toetsing blijkt dat naarmate omwonenden Gunterstein of Prattenburg vaker zien in de maand, ze meer waardering hebben voor de buitenplaats. Hierbij moet opgemerkt worden dat Gunterstein op korte afstand van het bewoonde gebied staat en buitenhuis Prattenburg meer geïsoleerd in het bos ligt. Bevorderen van de zichtbaarheid van het buitenhuis is een middel om de waardering in de lokale samenleving te vergroten. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door “zichtbelemmerend groen” zoveel mogelijk tegen te gaan. Ook kan publieke openstelling van het landgoed de zichtbaarheid bevorderen. Bijkomende voorwaarde is dat de buitenplaats toegankelijk is. In een parallel leeronderzoek is inhoud gegeven aan de toegankelijkheid van de particulier bewoonde buitenplaats.

Nauw verbonden aan het aantal zichtmomenten is de waardering die omwonenden hebben voor algemene herkenningspunten. Wanneer ze een object definiëren als speciaal herkenningspunt, koppelen ze er een bepaalde emotionele lading aan (Poria et al., 2006). Waardering hebben voor algemene herkenningspunten resulteert ook in meer waardering voor de buitenplaats. Uit onderzoek blijkt dit effect zowel in Veenendaal als in Breukelen sterk aanwezig te zijn. Beleidsmakers zouden hierop in kunnen spelen door te inventariseren welke regionaal significante herkenningspunten er zijn om deze extra onder de aandacht van bewoners te brengen. Ook zouden de bewoners van de buitenplaatsen de handen ineen kunnen slaan met eigenaren van andere cultuurhistorische objecten in de regio, om zo gezamenlijk het lokale erfgoed op de kaart te zetten. Echter moet hiervoor een grootschalig kwalitatief en kwantitatief lokaal onderzoek opgezet worden om de cultuurhistorische objecten die lokale identiteitsdragers zijn te definiëren.

Al met al zijn de genoemde thema's de ingrediënten om de hoofdvraag te beantwoorden. Deze luidt: *“In hoeverre beïnvloeden - in het geval van een particulier bewoonde buitenplaats - kennis van omwonenden over de geschiedenis van de buitenplaats, de publieke functie van de buitenplaats, lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen en het aantal zichtmomenten de mate van waardering door omwonenden?”* Geconcludeerd kan worden dat kennis over de geschiedenis, de publieke functie en het aantal zichtmomenten los van elkaar effect hebben op de mate van waardering, maar dat wanneer ze gesynthetiseerd worden, het effect wordt opgeheven. Met name de kennis en de publieke openstelling hebben een sterker individueel effect. De lokale verscheidenheid aan kastelen en buitenplaatsen heeft onvoldoende verantwoorde basis om getoetst te worden. Deze hebben we buiten beschouwing gelaten. Om de waardering van omwonenden positief te beïnvloeden, bevelen we aan de factoren zichtbaarheid en publieke openstelling in te zetten als instrumenten. Hierdoor kan vervolgen ook meer steun worden geworven om de particulier bewoonde buitenplaats te behouden.

5.1 Reflectie

Achteraf terugblikkend op het onderzoekproces, zijn er drie grote thema's die beter anders aangepakt hadden kunnen worden. Een belangrijk punt dat al genoemd is, is dat we onvoldoende wetenschappelijke basis en maatschappelijke relevantie hadden om het construct verscheidenheid gedegen te onderbouwen en te operationaliseren. Het leerpunt is dat in een toetsend onderzoek niet zomaar een inductieve factor mag worden meegenomen die nog nooit op wetenschappelijk niveau exploratief is onderzocht. Daardoor bleken er ook te weinig aanknopingspunten te zijn om het construct meetbaar te maken.

In de tweede plaats is de afhankelijke variabele, het construct waardering, zeer moeilijk meetbaar in een kwantitatief onderzoek. Waardering heeft voor elk individu een eigen unieke betekenis die eigenlijk niet in gestandaardiseerde meetschalen gevangen kan worden. Derhalve is waardering een

typisch kwalitatief begrip dat vraagt om kwalitatieve onderzoeksmethoden, zoals interviews met omwonenden.

Tot slot is vooral gekeken vanuit het perspectief van omwonenden. Er zijn echter nog diverse andere actoren betrokken bij het onderzoeksonderwerp die meegenomen hadden moet worden om een volledig beeld te krijgen. Zo is geen onderzoek gedaan naar beleidsmakers of de particuliere bewoners zelf, waar juist constant de focus op lag. In een uitbreidend vervolgonderzoek dienen deze stakeholders ook onderzoekseenheden te zijn.

Verdere punten die in een vervolgonderzoek anders zouden moeten, zijn onder meer de te lange lengte van de enquête, de kwaliteit van de enquête (verkeerde routing, moeilijke begrippen, vragen die een construct niet dekken) en het ontbreken van een vooraankondiging bij de te onderzoeken bewoners. Verder was de responsgroep scheef (veel ouderen en vrouwen) en bleek de categorisering niet in overeenstemming met standaardcategorieën van het CBS. Ten slotte is het ook gewenst dat de bewoners van de particulier bewoonde buitenplaats van tevoren op de hoogte zijn van het onderzoek.

Literatuurlijst

- Aplin, G. (2002). *Heritage: Identification, Conservation, and Management*. Oxford: University Press.
- Ashworth, G.J. & Kuipers, J. (2004). Erfgoedplanning in Nederland – Een incomplete Paradigmawisseling. *Agora*, 20(2), 4-7.
- Ashworth, G.J. & Larkham, P.J. (Ed.). (2013). *Building a New Heritage: Tourism, Culture and Identity in the New Europe*. Londen: Routledge.
- Blott, M. & Blijdenstijn, R. (2011). Uitvoeringsagenda Historische buitenplaatsen 2012-2015. Utrecht: provincie Utrecht
- Buijs, A.E. & S. de Vries (2005), *Verschillen in landschapsbeleving tussen bevolkingsgroepen. Literatuurstudie en opzet voor empirisch onderzoek*, NPB-werkdocument, Wageningen: NPB.
- Buttimer, A. (1980). 'Home, Reach and the Sense of Place'. In *The Human Experience of Space and Place*, eds. Buttimer, A. & Seamon, D. New York: St Martin's Press.
- Buurtlink (2017). Demografie Breukelen. Verkregen van: <https://www.buurtlink.nl/buurtten/breukelen/demografie>
- Casey, E. (1996). 'How to get from space to place and back again in a fairly short stretch of time: phenomenological prolegomena'. In *Sense of Place*, eds. Field, S and Basso, K. Santa Fe, CA: School of American Research Press.
- Claval, P. (2007) Changing Conceptions of Heritage and Landscape. In *Heritage, memory and the politics of identity new perspectives on the cultural landscape*.(pp. 85-88). Aldershot, England: Ashgate.
- Coeterier, J.F. DLO-Staring Centrum Wageningen (1995). *De beleving van cultuurhistorische objecten: Een verkennend onderzoek in de Meijerij van Den Bosch* (Rapport Universiteit Wageningen 433). Verkregen van: <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/312560>
- Coeterier J.F. (2002). Lay people's evaluation of sites. *Landscape and urban planning*. 59, 111-123.
- Crommentuijn, L.E.M., J.H.J. Farjon, C. Den Dekker & N. van der Wulp (2007), *Belevingswaardenmonitor Nota Ruimte 2006. Nulmeting landschap en groen in en om de stad*, Rapport 500073001, Bilthoven: Milieu- en Natuurplanbureau.
- Crommentuijn, L. Vonk, A.(2010). *De omgeving van infrastructuur*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Davis, P. Huang, H. Liu, W. (2010). *Heritage, local communities and the safeguarding of 'Spirit of Place' in Taiwan*. *Museum and Society*, 8.
- Encyclo (2017). Definitie van waardering, Nederlandse Encyclopedie. Verkregen van: <http://www.encyclo.nl/begrip/waardering>
- Ferretti, V., Bottero, M. & Mondini, G. (2014). Decision making and cultural heritage: An application of the Multi-Attribute Value Theory for the reuse of historical buildings. *Department of Regional and Urban Studies and Planning*, 15(6), 644-655.

Flack, W. (1997). American Microbreweries and Neolocalism: 'Ale-ing' for a Sense of Place. *Journal of Cultural Geography*, 16(2), 37-53.

Gunterstein (2017). In *KastelinUtrecht*. Opgevraagd op 8 mei, 2017, verkregen van: <http://www.kasteleninutrecht.eu/Gunterstein.htm>

Huis te Warmont: Warmond (2017). In *Zuid-Hollands landschap*. Opgevraagd op 8 mei. 2017, verkregen van: <https://www.zuidhollandslandschap.nl/huys-te-warmont>

Harvey, D.C. (2001). Heritage pasts and heritage presents: Temporality, meaning and the scope of heritage studies. *International Journal of Heritage Studies*, 7(4), 319-338.

Hägerstrand, T. (1970), What about people in regional science? *Papers in Regional Science*, 24(1): 7–24.

Huysmans, F., & de Haan, J. (2007). Het bereik van het verleden. Ontwikkelingen in de belangstelling voor cultureel erfgoed. (Het culturele draagvlak; Nr. 7). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Mydland (L.) & Grahn W. (2012). *Identifying heritage values in local communities*, *International Journal of Heritage Studies*, 18 (6), 564-587.

Laarse, R. van der (2005). *Bezeten van Vroeger: Erfgoed, Identiteit en Musealisering*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Lazrak, F., & Rouwendal, J. (2009). Cultureel erfgoed op waarde geschat: Economische waardering, verevening en erfgoedbeleid. *Platform31*, 45-47.

Poria, Y., Reichel, A. & Biran, A. (2006). Heritage Site Management: Motivations and Expectations. *Annals of Tourism Research*, 33(1), 162-178.

Purcell, A., & Nasar, J. (1992). Experiencing other people's houses: A model of similarities and differences in environmental experience. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 199-211.

Scheepers, P. Tobi, H. & Boeijs, H. (2016). *Onderzoeksmethoden* (9e ed.). Amsterdam: Boom uitgevers

Schnell, S.M. & Reese, J.F. (2003). Microbreweries as Tools of Local Identity. *Journal of Cultural Geography*, 21(1), 45-69. DOI: 10.1080/08873630309478266.

Schuttelaar & Partners (2006), *LNV Consumentenplatform. NL voor mensen*. Nationale Landschappen in ontwikkeling, Den Haag: Ministerie van LNV.

Smith, L. (2006). *Uses of Heritage*. London en New York: Routledge. 77.

Bijlage

SPSS-uitvoer statistische toetsen

Variantieanalyses

Variantieanalyse opleidingsniveau Veenendaal

ANOVA

Waardering_Prattenburg					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4,243	2	2,122	,514	,599
Within Groups	734,607	178	4,127		
Total	738,851	180			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Waardering_Prattenburg

Bonferroni

(I) OpleidingN	(J) OpleidingN	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Laag	Midden	,01567	,50867	1,000	-1,2137	1,2450
	Hoog	,31953	,47797	1,000	-,8356	1,4747
Midden	Laag	-,01567	,50867	1,000	-1,2450	1,2137
	Hoog	,30386	,33469	1,000	-,5050	1,1127
Hoog	Laag	-,31953	,47797	1,000	-1,4747	,8356
	Midden	-,30386	,33469	1,000	-1,1127	,5050

Variantieanalyse kennis geschiedenis Veenendaal

ANOVA

Waardering_Prattenburg					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	46,637	2	23,319	5,863	,003
Within Groups	711,934	179	3,977		
Total	758,571	181			

Post Hoc Tests

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Waardering_Prattenburg

Bonferroni

(I) Q3N	(J) Q3N	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Niks	Weinig	-,53133	,34801	,386	-1,3724	,3097
	Redelijk	-1,66612*	,48744	,002	-2,8441	-,4881
Weinig	Niks	,53133	,34801	,386	-,3097	1,3724
	Redelijk	-1,13479*	,43527	,030	-2,1867	-,0829
Redelijk	Niks	1,66612*	,48744	,002	,4881	2,8441
	Weinig	1,13479*	,43527	,030	,0829	2,1867

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Toetsing woonduur in relatie tot waardering

Veenendaal:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,386 ^a	,149	,144	,25483

a. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al

b. Dependent Variable: StandaardWaardering

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,934	1	1,934	29,784	,000 ^b
	Residual	11,039	170	,065		
	Total	12,974	171			

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

b. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,261	,039		6,627	,000
	Hoelang woont u al	,006	,001	,386	5,457	,000

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

Breukelen:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,196 ^a	,039	,033	,25303

a. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al

b. Dependent Variable: StandaardWaardering

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,488	1	,488	7,619	,006 ^b
	Residual	12,164	190	,064		
	Total	12,652	191			

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

b. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,501	,032		15,455	,000
	Hoelang woont u al	,003	,001	,196	2,760	,006

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

Toetsing publieke openstelling particuliere bewoning in relatie tot waardering Veenendaal:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,422 ^a	,178	,173	,25063

a. Predictors: (Constant), StandaardVraag12

b. Dependent Variable: StandaardWaardering

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,255	1	2,255	35,902	,000 ^b
	Residual	10,427	166	,063		
	Total	12,683	167			

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

b. Predictors: (Constant), StandaardVraag12

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,296	,031		9,560	,000
	StandaardVraag12	,404	,067	,422	5,992	,000

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

Breukelen:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,145 ^a	,021	,016	,25524

a. Predictors: (Constant), StandaardVraag12

b. Dependent Variable: StandaardWaardering

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,267	1	,267	4,103	,044 ^b
	Residual	12,443	191	,065		
	Total	12,710	192			

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

b. Predictors: (Constant), StandaardVraag12

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,542	,024		22,539	,000
	StandaardVraag12	,110	,054	,145	2,025	,044

a. Dependent Variable: StandaardWaardering

Toetsing zichtmomenten per maand in relatie tot waardering Veenendaal:

Enkelvoudige regressie zichtbaarheid Veenendaal

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,741 ^a	,548	,546	,22991

a. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,557	1	11,557	218,647	,000 ^b
	Residual	9,514	180	,053		
	Total	21,071	181			

a. Dependent Variable: Waardering

b. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,231	,021		11,191	,000
	Zichtbaarheid	,625	,042	,741	14,787	,000

a. Dependent Variable: Waardering

Breukelen:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,242 ^a	,059	,054	,27370

a. Predictors: (Constant), Hoe vaak ziet u PB/GS

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,884	1	,884	11,794	,001 ^b
	Residual	14,159	189	,075		
	Total	15,042	190			

a. Dependent Variable: WaarderingStandard2

b. Predictors: (Constant), Hoe vaak ziet u PB/GS

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,499	,025		19,703	,000
	Hoe vaak ziet u PB/GS	,008	,002	,242	3,434	,001

a. Dependent Variable: WaarderingStandard2

Toetsing waardering herkenningspunten in relatie tot waardering

Veenendaal:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,741 ^a	,548	,546	,22991

a. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,557	1	11,557	218,647	,000 ^b
	Residual	9,514	180	,053		
	Total	21,071	181			

a. Dependent Variable: Waarderingstd

b. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,231	,021		11,191	,000
	Zichtbaarheid	,625	,042	,741	14,787	,000

a. Dependent Variable: Waarderingstd

Breukelen:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,683 ^a	,466	,463	,20505

a. Predictors: (Constant), HerkenningWaardering

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7,158	1	7,158	170,239	,000 ^b
	Residual	8,199	195	,042		
	Total	15,357	196			

a. Dependent Variable: WaarderingStandard2

b. Predictors: (Constant), HerkenningWaardering

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,285	,025		11,277	,000
	HerkenningWaardering	,579	,044	,683	13,048	,000

a. Dependent Variable: WaarderingStandard2

Toetsing kennis van geschiedenis buitenplaats in relatie tot de waardering Veenendaal:

Test of Homogeneity of Variances

Waarderingstd

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,416	2	179	,660

ANOVA

Waarderingstd

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,295	2	,648	5,863	,003
Within Groups	19,776	179	,110		
Total	21,071	181			

Breukelen:

Test of Homogeneity of Variances

WaarderingStandard2

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,599	2	193	,550

ANOVA

WaarderingStandard2

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,088	2	1,044	15,117	,000
Within Groups	13,331	193	,069		
Total	15,420	195			

Toetsing kennis van geschiedenis buitenplaats in relatie tot de zichtmomenten per maand Veenendaal

Test of Homogeneity of Variances

KennisAangepast

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,409	16	172	,142

Breukelen

Test of Homogeneity of Variances

Hoe vaak ziet u PB/GS

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
7,417	2	179	,001

Multipele regressie Veenendaal

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,745 ^a	,556	,528	,23112

a. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al, Weinig kennis geschiedenis, Middelbaar opgeleid, Particuliere bewoning, Redelijke kennis particuliere bewoning, Laag opgeleid, Verscheidenheid, Zichtbaarheid, Leeftijd, Geen kennis geschiedenis

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	10,759	10	1,076	20,141	,000 ^b
	Residual	8,600	161	,053		
	Total	19,359	171			

a. Dependent Variable: Waardering

b. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al, Weinig kennis geschiedenis, Middelbaar opgeleid, Particuliere bewoning, Redelijke kennis particuliere bewoning, Laag opgeleid, Verscheidenheid, Zichtbaarheid, Leeftijd, Geen kennis geschiedenis

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,150	,084		1,791	,075
	Laag opgeleid	-,081	,062	-,079	-1,304	,194
	Middelbaar opgeleid	-,018	,040	-,025	-,451	,653
	Geen kennis geschiedenis	,014	,063	,018	,228	,820
	Weinig kennis geschiedenis	-,023	,053	-,033	-,425	,671
	Verscheidenheid	,072	,084	,053	,848	,398
	Zichtbaarheid	,547	,054	,655	10,200	,000
	Particuliere bewoning	,134	,062	,123	2,145	,033
	Redelijke kennis particuliere bewoning	-,049	,065	-,045	-,758	,450
	Leeftijd	,002	,001	,095	1,411	,160
	Hoelang woont u al	-,001	,001	-,046	-,676	,500

a. Dependent Variable: Waardering

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,705 ^a	,497	,470	,20402

a. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al, Gestandaardiseerde Particuliere bewoning, Dummy redelijke kennis particuliere bewoning, Dummy middelbaar opgeleid, Dummy weinig kennis geschiedenis, Gestandaardiseerde zichtbaarheid, Dummy laag opgeleid, Gestandaardiseerde verscheidenheid, Leeftijd, Dummy geen kennis geschiedenis

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7,608	10	,761	18,278	,000 ^b
	Residual	7,700	185	,042		
	Total	15,308	195			

a. Dependent Variable: Gestandaardiseerde waardering

b. Predictors: (Constant), Hoelang woont u al, Gestandaardiseerde Particuliere bewoning, Dummy redelijke kennis particuliere bewoning, Dummy middelbaar opgeleid, Dummy weinig kennis geschiedenis, Gestandaardiseerde zichtbaarheid, Dummy laag opgeleid, Gestandaardiseerde verscheidenheid, Leeftijd, Dummy geen kennis geschiedenis

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,276	,072		3,825	,000
	Gestandaardiseerde verscheidenheid	,018	,075	,015	,242	,809
	Gestandaardiseerde zichtbaarheid	,538	,053	,635	10,183	,000
	Gestandaardiseerde Particuliere bewoning	,038	,045	,046	,846	,398
	Dummy laag opgeleid	,054	,065	,048	,824	,411
	Dummy middelbaar opgeleid	-,020	,035	-,033	-,594	,554
	Dummy geen kennis geschiedenis	-,067	,048	-,103	-1,390	,166
	Dummy weinig kennis geschiedenis	-,049	,041	-,087	-1,192	,235
	Dummy redelijke kennis particuliere bewoning	,093	,087	,057	1,064	,289
	Leeftijd	,001	,001	,039	,605	,546
	Hoelang woont u al	,001	,001	,038	,543	,588

a. Dependent Variable: Gestandaardiseerde waardering

Enkelvoudige regressie

Enkelvoudige regressie leeftijd Breukelen

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,266 ^a	,071	,066	,27079

a. Predictors: (Constant), Leeftijd

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,087	1	1,087	14,821	,000 ^b
	Residual	14,299	195	,073		
	Total	15,386	196			

a. Dependent Variable: Gestandaardiseerde waardering

b. Predictors: (Constant), Leeftijd

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,328	,062		5,266	,000
	Leeftijd	,004	,001	,266	3,850	,000

a. Dependent Variable: Gestandaardiseerde waardering

Enkelvoudige regressie leeftijd Veenendaal

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,327 ^a	,107	,102	,31922

a. Predictors: (Constant), Leeftijd

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,190	1	2,190	21,487	,000 ^b
	Residual	18,342	180	,102		
	Total	20,532	181			

a. Dependent Variable: Waardering

b. Predictors: (Constant), Leeftijd

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,094	,072		1,311	,192
	Leeftijd	,006	,001	,327	4,635	,000

a. Dependent Variable: Waardering

Enkelvoudige regressie zichtbaarheid Veenendaal

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,741 ^a	,548	,546	,22991

a. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,557	1	11,557	218,647	,000 ^b
	Residual	9,514	180	,053		
	Total	21,071	181			

a. Dependent Variable: Waardering

b. Predictors: (Constant), Zichtbaarheid

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,231	,021		11,191	,000
	Zichtbaarheid	,625	,042	,741	14,787	,000

a. Dependent Variable: Waardering

Enquête (versie Breukelen - Gunterstein)

Opmerking: de enquête van Prattenburg bevat dezelfde vragen. Waar nodig is de naam "Gunterstein" of "Breukelen" gewijzigd in "Prattenburg" of "Veenendaal." Ook bevat de titelpagina uiteraard een foto van buitenplaats Prattenburg.

Enquêtenummer:

Kasteel:

Datum:

Enquête

Deze enquête is opgesteld door studenten van de Universiteit Utrecht in opdracht van de Nederlandse Kastelenstichting (NKS). De enquête gaat over de waardering van uw woonomgeving. Uw gegevens en antwoorden zullen vertrouwelijk worden behandeld en anoniem blijven. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 10 minuten.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Kennis

De eerste vragen gaan over het bestaan van Gunterstein. De vragen gaan over uw beleving. Hierbij is geen antwoord goed of fout, u hoeft daarom zelf geen informatie op te zoeken om de vragen te beantwoorden.

1. Herkent u het gebouw op de afbeelding hiernaast?
☐ Ja
☐ Nee
2. Bent u op de hoogte van het bestaan van het kasteel en bijbehorende landgoed Gunterstein:
☐ Ja
☐ Nee (ga naar vraag 22)
3. Welke stelling is het best op u van toepassing?
☐ Ik weet niets over de geschiedenis van Gunterstein
☐ Ik weet weinig over de geschiedenis van Gunterstein
☐ Ik weet redelijk wat over de geschiedenis van Gunterstein

O Ik weet veel over de geschiedenis van Gunterstein

4. Wat betekent Gunterstein voor u?

.....

.....

.....

.....

.....

Zichtbaarheid

De volgende vragen zullen gaan over de zichtbaarheid van Gunterstein (zie afbeelding voorpagina) in uw dagelijks leven. Het gaat er hier om of, en hoe vaak u het kasteel ziet wanneer u het passeert.

5. Hoe vaak per maand ziet u Gunterstein ongeveer?

.....

6. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a.	Ik vind <u>kasteel</u> Gunterstein een belangrijk herkenningspunt voor de omgeving					
b.	Ik voel mij thuis in mijn woonplaats dankzij herkenningspunten zoals historische gebouwen					
c.	Ik vind dat <u>kasteel</u> Gunterstein opvalt in de omgeving					
d.	Ik vind <u>kasteel</u> Gunterstein mooi					
e.	Ik vind dat <u>kasteel</u> Gunterstein een belangrijk deel van de omgeving uitmaakt					
f.	Ik vind <u>kasteel</u> Gunterstein karakteristiek voor de omgeving					
g.	Ik vind het <u>landgoed/bos</u> van Gunterstein mooi					

Het behoud van erfgoed

7. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

Deze stellingen hebben betrekking op zowel het kasteel als het hele landgoed.

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens / Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a.	Ik vind het belangrijk dat kasteel Gunterstein wordt behouden voor toekomstige generaties					
b.	Ik vind het jammer als kasteel Gunterstein zou verdwijnen					
c.	Ik zou het jammer vinden als het landgoed van kasteel Gunterstein (gebouw en tuin) onvoldoende onderhouden wordt					
d.	Ik ben bereid op mijn eigen manier bij te dragen aan het behoud van kasteel Gunterstein					
e.	Ik vind particuliere bewoning van kasteel Gunterstein een goede manier om het landgoed te behouden voor toekomstige generaties					

Bewoning van Gunterstein

Het hoofdgebouw van kasteel Gunterstein wordt particulier bewoond. Dit houdt in dat dit gebouw niet in handen is van de overheid, maar in bezit is van de bewoners.

De volgende vragen zullen gaan over uw kennis over de huidige bewoners van kasteel Gunterstein.

8. Bent u op de hoogte van eventuele activiteiten die georganiseerd worden op het landgoed van kasteel Gunterstein?
- ☐ Ja
- ☐ Nee

9. Weet u wie de huidige bewoners zijn van kasteel Gunterstein?
- ☐ Ja
- ☐ Nee (ga naar vraag 12)

10. U heeft aangegeven dat u weet wie de bewoners van Gunterstein zijn. Kunt u in het kort beschrijven wat u over de bewoners weet?

.....

.....

.....

.....

11. Vindt u dat de bewoners van Gunterstein betrokken zijn met de omgeving (bijv. door organisatie van activiteiten, openstelling van het kasteel etc.)?
- ☐ Ja, omdat
- ☐ Nee, omdat
- ☐ Geen mening

12. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:
Deze stellingen hebben betrekking op het kasteel, niet het hele landgoed.

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a.	Ik vind het belangrijk dat de bewoners van <u>kasteel</u> Gunterstein het kasteel openstellen voor publiek					
b.	Ik vind dat bewoning van kastelen samen kan gaan met de openstelling voor het publiek					
c.	Ik vind het goed dat het kasteel particulier bewoond wordt					
d.	Ik vind dat <u>kasteel</u> Gunterstein een andere functie moet krijgen naast de particuliere bewoning					

Bezoek

De volgende vragen gaan over uw bezoek aan Gunterstein.

13. Welk van de onderstaande kenmerken zijn de reden(en) van uw bezoek aan het landgoed Gunterstein?
- Geef aan hoe vaak u deze reden(en) gebruikt in de onderstaande kolommen. Indien u nooit landgoed Gunterstein heeft bezocht, kiest u voor de optie 'nooit'.*

Activiteit of reden	Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks	Halfjaarlijks	Jaarlijks	Nooit
Rustige omgeving						
Mooie omgeving						

Dichtbij huis						
Anders dan mijn dagelijkse omgeving						
Cultuurhistorisch en authentiek karakter						
Voor de natuur						
Er valt iets te leren						
Er valt iets te ontdekken						
Buitensport (hardlopen/ fietsen)						
Wandelen						
Anders, namelijk						

14. Heeft u het kasteel Gunterstein ooit bezocht?
- ☐ Ja, namelijk keer
- ☐ Nee
15. Zijn er redenen waarom u het landgoed of het kasteel Gunterstein zou willen bezoeken, maar waardoor dit momenteel niet mogelijk is?
- Zijn er redenen waarom u Gunterstein niet kunt bezoeken, terwijl u dit wel zou willen?*
- ☐ Ja
- ☐ Nee (ga door naar vraag 18)
16. U heeft aangegeven dat u het landgoed van Gunterstein nooit heeft bezocht of dat u een reden heeft om het niet te bezoeken. Op welke manier wenst u kasteel Gunterstein wel te willen gebruiken?
-
-
-

Toegankelijkheid

De volgende vragen gaan over de toegankelijkheid van het kasteel en/of het landgoed

17. Bent u op de hoogte welk gedeelte van het landgoed of kasteel Gunterstein toegankelijk zijn voor publiek?
- ☐ Ja
- ☐ Nee
18. Bent u op de hoogte van de momenten waarop landgoed Gunterstein open is voor bezoekers?
- ☐ Ja
- ☐ Nee
19. Voor de toegankelijkheid van landgoed Gunterstein geef ik het volgende cijfer:

[illegible]

20. Kruis aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind het belangrijk dat er bewegwijzering* in de directe omgeving van een particulier bewoond kasteel aanwezig is					
b	Ik vind het belangrijk dat er informatie over particuliere kastelen ook elders beschikbaar is (internet, VVV-kantoren)					
c	Ik vind het belangrijk dat er informatieborden** ter plaatse zijn over welke gedeelten van het landgoed te bezoeken zijn					
d	Ik vind het belangrijk dat er informatieborden** ter plaatse zijn over de natuur van het landgoed					

Toelichting:

* Bij bewegwijzering kunt u denken aan verkeersborden die de weg wijzen naar Gunterstein (bijvoorbeeld vanaf het stadscentrum of vanaf de snelweg).

**** Bij informatieborden kunt u denken aan borden die informatie verstrekken over de geschiedenis of bezoekersinformatie over landgoed Gunterstein**

21. Kruis aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik ben tevreden met de bewegwijzering in de directe omgeving van Gunterstein					
b	Ik ben tevreden met de informatie over Gunterstein die elders beschikbaar is (internet, VVV-kantoren)					
c	Ik ben tevreden met de aanwezigheid van informatieborden over welke delen toegankelijk zijn					
d	Ik ben tevreden met de aanwezigheid van informatieborden over de natuur van het landgoed					

Kastelen/buitenplaatsen in de omgeving

De volgende vragen gaan over kastelen en buitenplaatsen in de omgeving.

22. Geef aan in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen:

		Helemaal oneens	Oneens	Niet eens/ Niet oneens	Eens	Helemaal eens
a	Ik vind dat kastelen en buitenplaatsen belangrijk zijn voor deze regio					
b	Ik vind het aantal kastelen en buitenplaatsen in deze regio voldoende					
c	Ik waardeer de kastelen en buitenplaatsen in deze regio					
d	Ik vind het belangrijk dat kastelen en buitenplaatsen zich in uiterlijk van elkaar onderscheiden					
e	Ik vind het belangrijk dat kastelen en buitenplaatsen zich in functie van elkaar onderscheiden					

23. Aan welk van de onderstaande buitenhuiselijke activiteiten neemt u graag deel?

Geef aan hoe vaak u deze activiteit buitenshuis uitvoert in de onderstaande kolommen. Indien u niet aan deze activiteit deelneemt, kiest u de optie 'nooit'.

Activiteit	Wekelijks	Maandelijks	Halfjaarlijks	Jaarlijks	Nooit
Dansvoorstellingen					
Theatervoorstellingen					
Musea					
Film					
Monumenten en hist. gebouwen					

Algemene informatie

Ten slotte volgen er enkele vragen over uw persoonsgegevens en de samenstelling van uw huishouden.

24. Hoelang woont u al in Breukelen?
..... jaar
25. Wat is uw geslacht?
☐ Man
☐ Vrouw
26. Wat is uw leeftijd?
.... jaar
27. Wat is de samenstelling van uw huishouden?
☐ Alleenstaand
☐ Eenoudergezin
☐ Samenwonend of gehuwd, zonder thuiswonende kinderen
☐ Samenwonend of gehuwd, met thuiswonende kinderen
☐ Anders, namelijk:
28. Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?
☐ Geen opleiding
☐ Basisonderwijs
☐ LBO, LTS, LEAO, LHNO
☐ VMBO
☐ MBO, MULO, MTS
☐ HAVO, VWO, HBS/MMS
☐ HBO, WO
29. In welke klasse valt het gezamenlijke netto inkomen per maand van uw huishouden? *Het gaat hierbij om het gezamenlijke besteedbaar inkomen van u en uw eventuele partner.*
- ☐ € 1500 of minder per maand
☐ € 1501 - € 2000
☐ € 2001 - € 2500
☐ € 2501 - € 3000
☐ € 3001 - € 3500
☐ € 3501 - € 4000
☐ meer dan € 4000

Hartelijk dank voor uw medewerking! Dit is het einde van de enquête. Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben dan kunt u die aan de enquêteur voorleggen.